

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av polisförvaltningslagen, lagen om Polisyrkeshögskolan och polislagen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att polisförvaltningslagen, lagen om Polisyrkeshögskolan och polislagen ändras.

Propositionen innehåller bestämmelser om inrättande och aktivering av en polisreserv. Propositionen anknyter till temat 10.1 Den nationella säkerheten och samhällets kristållighet stärks, som ingår i regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering. I regeringsprogrammet konstateras det att polisens reserv tas i användning med avsikt att komplettera polisens verksamhet vid allvarliga störningssituationer under normala förhållanden och vid undantagsförhållanden. Enligt propositionen ska polisreservens uppgift vara att trygga polisens resurser i alla situationer. Avsikten är att tröskeln för att använda polisreserven ska vara hög. Det föreslås att polisreserven ska användas vid allvarliga störningssituationer under normala förhållanden, under undantagsförhållanden enligt beredskapslagen och vid försvarstillstånd enligt lagen om försvarstillstånd. Polisreserven föreslås bestå av studerande som avlägger yrkeshögskoleexamen inom polisbranschen och av personer med polisutbildning som inte arbetar som polis.

Propositionen innehåller som en från polisreserven separat fråga en ändring av villkoren för behörigheten för studier som leder till högre yrkeshögskoleexamen för polis. Behörighetsvillkor för studier som leder till högre yrkeshögskoleexamen är lämplig yrkeshögskoleexamen eller lämplig högskoleexamen. Det föreslås att behörighetsvillkoren ändras så att Polisyrkeshögskolan som studerande också kan anta en person som Polisyrkeshögskolan annars anser ha tillräckliga kunskaper och färdigheter för studierna och som har minst tre års erfarenhet som polis i Finland.

I propositionen ändras kravet på den grundutbildning som utgör ett villkor för behörigheten för studier som leder till yrkeshögskoleexamen och högre yrkeshögskoleexamen.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 september 2026.

Som bilaga till regeringspropositionen delges riksdagen de förslag till ändring av polisförvaltningsförordningen och förordningen om Polisyrkeshögskolan som görs med anledning av regeringspropositionen.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
MOTIVERING	3
1 Bakgrund och beredning	3
1.1 Bakgrund	3
1.2 Beredning	5
2 Nuläge och bedömning av nuläget	5
3 Målsättning	12
4 Förslagen och deras konsekvenser	12
4.1 De viktigaste förslagen	12
4.2 De huvudsakliga konsekvenserna	13
4.2.1 Polisreserven	13
4.2.2 Ändring av behörighetsvillkoren	17
5 Alternativa handlingsvägar	18
5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser	18
5.2 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet	18
6 Remissvar	20
7 Specialmotivering	20
7.1 Polisförvaltningslagen	20
7.2 Lagen om Polisyreshögskolan	25
7.3 Polislagen	26
8 Bestämmelser på lägre nivå än lag	26
9 Ikraftträdande	27
10 Verkställighet och uppföljning	27
11 Förhållande till andra propositioner	28
11.1 Samband med andra propositioner	28
11.2 Förhållande till budgetpropositionen	28
12 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning	28
LAGFÖRSLAG	34
1. Lag om ändring av 15 § i polisförvaltningslagen	34
2. Lag om ändring av lagen om Polisyreshögskolan	36
3. Lag om ändring av 1 kap. 10 § i polislagen	37
BILAGOR	38
PARALLELLTEXT	38
1. Lag om ändring av 15 § i polisförvaltningslagen	38
2. Lag om ändring av lagen om Polisyreshögskolan	42
3. Lag om ändring av 1 kap. 10 § i polislagen	44
FÖRORDNINGSUTKAST	45
Statsrådets förordning om ändring av statsrådets förordning om Polisyreshögskolan ..	45
Statsrådets förordning om ändring av 16 § i polisförvaltningsförordningen	47

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

Polisreserv

Behovet av en polisreserv har varit aktuellt under flera år. Polisstyrelsen har betonat att reserven behövs som en mekanism för polisens beredskapsreglering i överraskande säkerhetssituationer som kräver stora personalresurser och är tidsmässigt utdragna. Reservens skulle ha behövts bland annat vid avspärningen av Nyland under covid-19-pandemin. Behovet av en polisreserv identifierades senast i inrikesministeriets utredning om beredskap för situationer där migration utnyttjas som ett verktyg för hybridpåverkan (inrikesministeriets publikationer 2022:20, på finska, presentationsblad på svenska).

Polisen har i många år formellt haft tillgång till ett så kallat system med kompletterande polispersonal, om vilket det föreskrivs i polisförvaltningslagen (110/1992). I praktiken är systemet emellertid inte funktionsdugligt eller tillgängligt och det motsvarar inte kraven i den förändrade säkerhetsmiljön och säkerhetssituationen. Systemets användningsområde är snävt, vilket har lett till att bestämmelsen i praktiken inte tillämpas alls och systemet med kompletterande polispersonal har aldrig införts. Utvecklingen av systemet med kompletterande polispersonal behandlades ännu i slutrapporten av arbetsgruppen för kompletterande polispersonal 2015. Det stod dock redan då klart att den snabba och bestående förändringen i Finlands geopolitiska säkerhetspolitiska miljö och polisens verksamhetsmiljö krävde ett nytt tillvägagångssätt.

Inrikesministeriets polisavdelning inledde 2016 ett lagstiftningsprojekt med uppgift att bereda de författningsförslag som behövs för att utveckla den kompletterande polispersonalen. I september 2018 överlämnade regeringen till riksdagen en proposition om reservpoliser (RP 137/2018 rd). Riksdagens grundlagsutskott framförde dock flera anmärkningar, och beaktandet av dem var en förutsättning för att de föreslagna lagarna skulle kunna behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Ett tillbörligt beaktande av anmärkningarna skulle ha förutsatt en så grundlig ny bedömning av propositionen att det av tidtabellsskäl inte var möjligt, och propositionen förföll.

Förändringarna i Finlands säkerhetspolitiska omgivning förutsatte dock en fortsatt utredning om inrättandet av en polisreserv. Förändringarna i den yttre verksamhetsmiljön återspeglas numera direkt i den inre säkerheten. Den traditionella uppdelningen i inre och yttre säkerhet har försvunnit och hoten mot dem sammanfaller i allt större utsträckning. Så kallade hybrid- eller kombinationshot realiseras ofta i det första skedet inom sektorn för myndigheter med ansvar för den inre säkerheten, även om de härrör från en statlig aktör. När dessa hot realiseras är polisen i många fall den behöriga myndighet som svarar operativt och sköter till exempel skydd och avspärning av objekt eller områden när en situation drar ut på tiden.

I förhållande till folkmängden i Finland är emellertid antalet anställda inom polisen det minsta i Europa. Polisens begränsade resurser blir otillräckliga i situationer med ett exceptionellt omfattande resursbehov samtidigt på olika håll i Finland och när resursbehovet till sin karaktär är långvarigt. Med en instabil utveckling av säkerhetsmiljön ansåg inrikesministeriet att det fanns ett behov av att bedöma om det finns möjlighet att utveckla polisreserven ur synvinkeln för verksamheten och lagstiftningen. Inrikesministeriet tillsatte den 14 april 2022 ett förstudieprojekt för denna uppgift. För beredningen svarade en arbetsgrupp bestående av företrädare för

inrikesministeriets polisavdelning, försvarsministeriet, Polisstyrelsen och Huvudstaben (VN/8093/2022-IM-30). Arbetsgruppen hade till uppgift att bedöma olika verksamhetsmässiga aspekter som har att göra med inrättandet och aktiveringen av en polisreserv samt de lagstiftningsmässiga ramarna och genomförbarheten för en eventuell reform.

Arbetsgruppen bedömde att behovet av en polisreserv har blivit större på grund av förändringarna i säkerhetsmiljön. Reserven behövs i synnerhet som en mekanism för polisens beredskapsreglering med tanke på beredskap för nya typer av hot och för att säkerställa polisens respons vid plötsliga säkerhetssituationer som tar stora personalresurser i anspråk och som pågår under lång tid. Arbetsgruppen övervägde inrättandet av en polisreserv för uppgifter där det inte är fråga om polisiära kärnuppgifter som förutsätter utbildning för yrkespolis. I samband med den breda polisverksamheten är det vanligt att, utöver polisens kärnuppgifter, olika uppgifter som stöder verksamheten, till exempel avspärrning av ett område, reglering av trafiken, underhåll och transport, tar stora mängder av polisens personal i anspråk. Som beredskap inför sådana här situationer behövs möjligheter att komplettera personalen med en reserv som stöder polisens verksamhet och frigör yrkespoliser för uppgifter som, i enlighet med deras utbildning, motsvarar polisens kärnuppgifter.

Inrättandet av polisreserven har därefter bedömts vidare i olika tjänstemannasammansättningar. Till skillnad från det omfattande begreppet reserv enligt den nämnda arbetsgruppen överfördes tyngdpunkten för inrättandet av reserven till personer som har eller genomgår polisutbildning. Hösten 2024 (promemoria IM Polisavdelningen - Polisstyrelsen lagstiftningsmöte 27.11.2024) var utgångspunkten att säkerställa tillräckliga resurser i första hand genom att utarbeta polisens begäran om befrielse (BEF) i samarbete med Försvarsmakten och i andra hand genom att utreda förutsättningarna för att alla personer som fått polisutbildning ska kunna användas i polisreserven. Dessutom övervägdes möjligheten att skapa ett system för att personer som gått i pension från polisen och polisstuderande ska kunna användas i polisreserven.

I regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering ingår en skrivning om att polisens reserv tas i användning. Avsikten är att polisreserven ska tas i användning för att komplettera polisens verksamhet vid allvarliga störningar under normala förhållanden och vid undantagsförhållanden. I polisreserven utnyttjas enligt skrivningen bland annat personer som fått utbildning som polis, gränsbevakare eller militärpolis.

Ändring av behörighetsvillkoren

Enligt den gällande lagen är en förutsättning för antagning som studerande till högre yrkeshögskoleexamen vid Polisyркeshögskolan lämplig yrkeshögskoleexamen eller en annan lämplig högskoleexamen, medan vid andra yrkeshögskolor kan en person som inte har yrkeshögskoleexamen eller högskoleexamen enligt prövning antas som studerande. De som avlagt grundexamen för polis ska vid Polisyркeshögskolan först komplettera grundexamen för polis till yrkeshögskoleexamen inom polisbranschen för att kunna inleda studier som leder till högre yrkeshögskoleexamen inom polisbranschen.

Enligt regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering utreder regeringen eventuella behov av att reformera polisutbildningen. I enlighet med skrivningen i regeringsprogrammet förenhetligas bestämmelserna om behörighet för högre yrkeshögskoleexamen i 23 § i lagen om Polisyркeshögskolan (1164/2013) i fråga om kravet på grundutbildning så att de motsvarar 25 § 3 mom. i den gällande yrkeshögskolelagen (932/2014).

1.2 Beredning

Inrikesministeriet tillsatte den 1 maj 2025 ett lagstiftningsprojekt för att bereda bestämmelser om att inrätta en polisreserv (VN/5303/2025; Projektportalen SM011:00/2025). Utgångspunkten för projektet är att trygga polisens resurser under alla förhållanden. I projektet bereds behövliga lagstiftningsändringar utifrån vilka polisreserven kan bestå av polisstuderande och personer som fått polisutbildning men som arbetar någon annanstans än inom polisförvaltningen samt poliser som gått i pension. Utöver lagändringarna förutsätter inrättandet av polisreserven interna föreskrifter och arrangemang inom polisförvaltningen.

I arbetsgruppen ingår företrädare för inrikesministeriet, Polisstyrelsen och Polisyrkeshögskolan. Projektets mandatperiod är 1.5.2025–31.1.2026.

I samband med projektet ändras som en separat helhet lagen om Polisyrkeshögskolan i fråga om behörighet för studier som leder till högre yrkeshögskoleexamen.

Remissbehandlingen ordnades 10.11–22.12.2025.

2 Nuläge och bedömning av nuläget

Utmaningar i den allmänna säkerhetsmiljön

Enligt statsrådets redogörelse om förändringarna i den säkerhetspolitiska miljön (SRR 1/2022 rd) har Rysslands invasion av Ukraina inneburit en grundläggande förändring i Finlands och Europas omvärld och säkerhetspolitiska miljö. Rysslands invasion av Ukraina har långtgående följder för den säkerhetspolitiska miljön i Europa och Finlands närområden. Säkerhetsläget i Europa och Finland är allvarigare och svårare att förutse än någonsin efter kalla krigets slut. Rysslands krav och militära åtgärder för att ändra den europeiska säkerhetsarkitekturen påverkar också Finlands utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska svängrum.

Den ökade spänningen försvagar också säkerhetssituationen och dess förutsägbarhet i Östersjöområdet. En eventuell militär konflikt som omfattar hela Europa eller Östersjöområdet skulle påverka Finland, och det kunde vara svårt för Finland att hålla sig utanför den. Det förändrade säkerhetsläget förutsätter att Finland har övergripande beredskap för ekonomin, resiliensen, försörjningsberedskapen, den inre och yttre säkerheten, cybersäkerheten, hybridpåverkan och påverkan på kritisk infrastruktur i enlighet med modellen för övergripande säkerhet.

Samtidigt konstateras det i redogörelsen att upprätthållandet av samhällets resiliens, den nationella försvarsförmågan och den inre säkerheten får ökad betydelse för säkerheten i Finland. Globala megatrender och den territoriella utvecklingen i Europas närområden återspeglas direkt förutom på Finlands internationella ställning också på finländarnas välfärd och säkerhet. Utöver de identifierade förändringstrenderna kan verksamhetsmiljön också bli föremål för plötsliga och mer svåröversägliga förändringar med konsekvenser som sprids och upprepas, både snabbt och på bred front, i en värld med nätverk och ömsesidigt beroende. Samtidigt medför interna fenomen såsom polarisering, segregation, ojämlikhet och marginalisering en eventuell ökning av tillväxtgrunden för yttre påverkan.

I och med olika hybridhot har gränsen mellan den yttre och den inre säkerheten suddats ut och i fientligheterna mellan stater har man medvetet försökt utnyttja kontaktytorna mellan myndigheter. Samtidigt har det ömsesidiga beroendet mellan samhällets olika funktioner ytterligare ökat. I synnerhet har händelserna i Ukraina både på kort och på lång sikt visat att man i

nuvarande konflikter i allt högre grad utnyttjar den avsiktligt oklara situationen mellan militära och icke-militära, bland annat kriminella, åtgärder i stället för öppna militära åtgärder. Olika systematiska påtrycknings- och påverkansåtgärder kan pågå flera år före en egentlig konflikt.

I och med förändringarna i den säkerhetspolitiska miljön bereder sig Finland på att bli föremål för exceptionella, omfattande och mångsidiga metoder för hybridpåverkan både på kort och på lång sikt. Vid hybridpåverkan är syftet med operationen att orsaka maximal olägenhet i målstatens myndighetsmaskineri och störningar i samhällets funktioner. Om Finland blir föremål för omfattande hybridpåverkan bedöms polisens resurser utsättas för ett särskilt stort tryck på grund av de ökande och allt svårare uppgifterna i anknytning till upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet. Enligt statsrådets redogörelse för den inre säkerheten beräknas den organiserade brottsligheten i Finland att öka, hårdna och bli mer internationell över de närmaste åren (statsrådets publikationer 2021:49). Rysslands anfallskrig mot Ukraina bedöms påskynda denna utvecklingstrend till exempel så att vapen och krigsmateriel som finns att tillgå i Ukraina på kort sikt sprids till den organiserade brottsligheten i Europa. Ett hot på längre sikt är kriminella grupper eller delar av dem som överförs genom migration och som formar de traditionella styrkeförhållandena, verksamhetsområdena och verksamhetssätten för den organiserade brottsligheten i mälländerna. De hot som förändringarna i omvärlden medför kan bemötas genom att förbättra polisens kriminalunderrättelseförmåga, upprätthålla en tillräckligt hög grundberedskap och inrätta en polisreserv.

Bland annat kan terrordåd ingå i det breda utbudet av metoder för hybridpåverkan. I enlighet med den nationella strategin för bekämpning av terrorism (2022–2025) har polisen huvudansvaret för att bekämpa terrorism (inrikesministeriets publikationer 2022:37). Polisen har utvecklat sin beredskap och kompetens för bekämpning av terrorism sedan början av 2000-talet. Tyngdpunkten har legat på att utveckla den operativa responsen för att effektivt stoppa terrordåd och andra våldsdåd. Samtidigt har man utvecklat identifieringen av våldsbejakande radikalisering och extremism samt den förebyggande verksamheten i den reella världen och i sociala medier.

Vid sidan av åtgärder mot och utredning av terrorism har polisen en framträdande roll också i den förebyggande terrorismbekämpningen, i klassificeringen och övervakningen av målpersoner som anknyter till terroristisk verksamhet samt i informationsutbytet. Förebyggandet av terroristisk verksamhet förutsätter ett aktivt informationsutbyte och samordning av verksamheten mellan olika myndigheter. Samarbete och en centraliserad lägesbild skapar också en grund för senare informationsbaserad operativ verksamhet, som i fråga om den inre säkerheten i första hand sköts av polisen. Det bör noteras att polisen agerar på fältet om ett terrordåd realiserar i praktiken och utför en undersökning om dådet.

Polisen har vid sidan av Gränsbevakningsväsendet en central roll också i en situation med storskalig invandring, i synnerhet om situationen eskalerar till en störningssituation i samhället och om migrationen utnyttjas som ett medel för hybridpåverkan. I synnerhet i så kallade grå skeden i hotfulla situationer är polisens kapacitet central uttryckligen också med tanke på den yttre säkerheten. En framgångsrik polisverksamhet kan också förhindra att verksamheten eskalerar till att omfattas av andra myndigheters verksamhetsansvar. Strävan har varit att förbättra reaktionerna på yttre hot som realiserar bland annat genom att ändra territorialövervakningslagen (755/2000) och revidera lagen om Försvarsmaktens handräckning till polisen (342/2022). Utgångspunkten är dock att innan några egentliga identifierbara militära åtgärder vidtas reagerar polisen på situationen. Det är också möjligt att i och med att Finland antogs som medlem av Nordatlantiska fördragsorganisationen kan tröskeln höjas för att tolka förtäckta fientliga handlingar mot Finland som militära handlingar från en främmande stat som kränker både Finland och försvarsalliansen. I praktiken kan detta innebära att i fortsättningen kommer verksamheten

i oklara situationer allt längre att ske inom verksamhetsområdet för inre säkerhet i första hand med polisens befogenheter.

Polisens beredskap

Polisen är en beredskapsorganisation som svarar på en aktuell situationen med hjälp av ett befintligt ledningssystem och med befintliga personalresurser som utbildats för uppgiften i enlighet med planer som utarbetats på förhand. Utgångspunkten är att polisen har tillräckliga resurser för att kunna producera behövliga polistjänster inom olika verksamhetssektorer och svara effektivt med sina permanenta personalresurser som består av yrkespoliser när hoten realiseras.

Polisen har till sitt förfogande ett operativt beredskapsnivåsystem för planering och ordnande av åtgärder som hänför sig till höjning av den omedelbara beredskapen och organisationssäkerheten. Polisens beredskap regleras relaterat till den rådande hotnivån, särskilda händelser eller samhällssituationen. Polisens beredskapsnivåer är inte kopplade till samhällets beredskapsläge. Med andra ord beslutar polisen själv om beredskapsnivån. Vid behov kan polisens beredskapsnivå höjas till den högsta nivån på grund av en särskild händelse eller ett särskilt hot också under normala förhållanden.

Med hjälp av beredskapsnivåsystemet kan polisens beredskap för operativ verksamhet vid behov höjas inom några timmar. I samband med beredskapsnivåerna har det fastställts vilka åtgärder som ska vidtas i samband med varje nivå. En av de viktigaste åtgärderna i samband med förändringar i beredskapsnivåerna är att säkerställa tillräckliga personalresurser.

Ledningsstrukturerna och personalresurserna stärks vid behov på det sätt som situationen kräver genom en flexibel överföring av resurser inom polisenheterna och mellan olika enheter samt genom olika arbetsskiftsarrangemang. Överföringar av personalresurser inom polisenheter samt mellan polisenheter på basis av punktvisa och kortvariga behov och stödjande av andra enheter vid behov är en del av polisens vardagliga urval av metoder för att bemöta situationer som avviker från den dagliga polisverksamheten och kräver omfattande personalresurser. Exempel på sådana situationer är olika massevenemang, statsbesök och stora demonstrationer samt registrering av invandrare i och med situationen i Ukraina sommaren 2022. På samma sätt svarar polisen på vilken krissituation som helst som uppkommer plötsligt och kräver omfattande resurser. Polisens förmåga att reagera på situationer som kräver omfattande resurser är dock i stor utsträckning regionalt och tidsmässigt punktbetonat. Om ett starkt resursbehov förekommer samtidigt på olika håll i Finland och/eller är långvarigt, innebär detta med polisens nuvarande resurser snabbt resursutmaningar, i synnerhet utanför tillväxtcentrumen.

Efter nedläggningen av rörliga polisen (2014) har polisens totala resurser minskats kraftigt, vilket har påverkat polisens interna prioriteringar. Polisen har i förhållande till folkmängden varit tvungen att med Europas klart minsta resurser i allt högre grad koncentrera sig endast på de allra mest brådskande larmuppdragen och de brott som har de största samhällsliga konsekvenserna.

I 15 b § i polisförvaltningslagen finns bestämmelser om kompletterande polispersonal. Systemet med kompletterande polispersonal har inte aktiverats en enda gång och det är inte ett funktionsdugligt system. I den tidigare statsrådsförordningen, som numera upphävts, utfärdades kompletterande bestämmelser, men användningen av kompletterande polispersonal begränsades endast till situationer enligt beredskapslagen (1552/2011) eller lagen om försvarstillstånd (1083/1991), vilket i praktiken innebar att bestämmelsen inte tillämpades. Det nuvarande systemet med kompletterande polispersonal motsvarar i praktiken inte kraven i den förändrade säkerhetsmiljön

och säkerhetssituationen. Systemet med kompletterande polispersonal har inte aktiverats en enda gång under dess existens.

Handräckning

Enligt 9 kap. 2 § i polislagen (872/2011) ska en myndighet inom ramen för sin behörighet ge polisen sådan handräckning som denna behöver för sina uppdrag. Enligt 2 § i lagen om Försvarsmaktens handräckning till polisen har polisen rätt att få handräckning av Försvarsmakten endast om handräckning på grund av polisens otillräckliga resurser behövs för utförandet av en uppgift som enligt lag ankommer på polisen och handräckningen kan ges utan att äventyra Försvarsmaktens uppgifter enligt 2 § 1 mom. 1 punkten i lagen om försvarsmakten (551/2007).

Bestämmelser om handräckning som Gränsbevakningsväsendet ger finns i 77 § i gränsbevakningslagen (578/2005). Gränsbevakningsväsendet har skyldighet att på begäran ge andra statliga myndigheter handräckning för fullgörande av deras tillsynsskyldigheter enligt lag. Vidare har Gränsbevakningsväsendet skyldighet att ge polisen handräckning som förutsätter användning av sådan utrustning och sådana personalresurser och sakkunnigtjänster som Gränsbevakningsväsendet har och som polisen vid den tidpunkten inte har tillgång till. En förutsättning för handräckningen är att den inte äventyrar utförandet av andra viktiga uppgifter som enligt lag ska skötas av Gränsbevakningsväsendet.

Försvarsmaktens och Gränsbevakningsväsendets handräckning till polisen är ett för enskilda situationer lämpligt sätt att utföra sådana uppgifter som ankommer på polisen som tillfälligt kräver omfattande resurser eller sådan specialkompetens eller utrustning eller materiel som polisen inte själv har. I fråga om mer utdragna handräckningsuppdrag begränsas handräckningen däremot av förutsättningen att den inte får äventyra Försvarsmaktens försvarsuppgift eller utförandet av andra viktiga uppgifter som föreskrivs för Gränsbevakningsväsendet.

Under undantagsförhållanden eller vid försvarstillstånd prioriterar Försvarsmakten sin primära uppgift och höjer sin egen beredskap på grund av försvarsuppgifterna, och då är det sannolikt att Försvarsmakten blir tvungen att avstå från att ge handräckning till andra myndigheter. Utdragna handräckningssituationer kan återspeglas i skötseln av andra uppgifter hos de myndigheter som ger handräckning. Dessutom bör det noteras att Försvarsmaktens materiel har reserverats för Försvarsmaktens truppers behov och att Försvarsmakten inte har överskottsmaterial som är reserverat för kontinuerligt stöd till andra myndigheter. Även Gränsbevakningsväsendet och dess gränstrupper deltar i det militära försvaret, vilket innebär att gränstrupperna i militära hotsituationer är bundna till militära uppgifter tillsammans med Försvarsmakten.

En förutsättning för handräckning från också Gränsbevakningsväsendet är att den inte äventyrar utförandet av andra viktiga uppgifter som enligt lag ska skötas av Gränsbevakningsväsendet. Till exempel i en situation med omfattande instrumentaliserad inresa är Gränsbevakningsväsendets personal sannolikt bunden till skötseln av sin egen uppgift, vilket avsevärt begränsar Gränsbevakningsväsendets möjligheter att ge andra myndigheter handräckning. Gränsbevakningsväsendets resurser ska i huvudsak riktas till upprätthållandet av gränssäkerheten och upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet i närheten av gränsen. Samtidigt ska Gränsbevakningsväsendet i sin verksamhet också bereda sig på att trygga den territoriella integriteten och på eventuella uppgifter inom det militära försvaret.

Även om handräckning från Försvarsmakten och Gränsbevakningsväsendet är ett fungerande och effektivt hjälpmedel under normala förhållanden, kan beredskapen inte ens under normala förhållanden byggas enbart på hjälp från en annan myndighet. Under normala förhållanden kan

polisen delvis förlita sig på handräckning från andra säkerhetsmyndigheter, men under undantagsförhållanden eller vid mer omfattande störningssituationer behöver varje säkerhetsmyndighet en egen reserv. Det är inte möjligt att bygga upp beredskapen på handräckning.

Enligt 125 § i beredskapslagen ska polisen ge de myndigheter som svarar för verkställigheten av beredskapslagen den handräckning som behövs vid verkställigheten av beredskapslagen och de bestämmelser och föreskrifter som har meddelats med stöd av den. Denna skyldighet kan under undantagsförhållanden avsevärt öka polisens uppdragsmängd. Enligt 35 § i lagen om försvarstillstånd ska polisen och övriga myndigheter dessutom ge den handräckning som behövs för verkställigheten av lagen om försvarstillstånd och de föreskrifter som har meddelats med stöd av den.

Internationellt bistånd

Enligt 9 kap. 9 a § i polislagen har Polisstyrelsen möjlighet att både begära och lämna internationellt bistånd inom ramen för det så kallade Prümsamarbetet och Atlassarbetet, som syftar till att effektivisera samarbetet mellan brottsbekämpande myndigheter och polismyndigheter i bekämpningen av terrorism och gränsöverskridande brottslighet.

Prümsamarbete bedrivs i regel med Sverige. Antalet officiella begäranden om bistånd som grundar sig på Prümlagstiftningen är i genomsnitt två per år (framlagda av Finland och utförda av Sverige). Det kan alltså vara fråga om en gemensam insats som grundar sig på behovet av att bistå till exempel vid större evenemang, katastrofer och allvarliga olyckor eller gemensam patrullering. Det finns inget specifikt geografiskt tillämpningsområde, men i praktiken är biståndet begränsat till trakterna runt den nordliga landgränsen mellan Finland och Sverige.

Samarbete med stöd av Atlasbeslutet har inte tillämpats nationellt. Bistånd av särskilda insatsgrupper med stöd av Atlasbeslutet är lämnande polisiärt bistånd i sådana krissituationer som är förorsakade av människor och som innebär ett allvarligt direkt fysiskt hot mot personer, egendom, infrastruktur eller institutioner, särskilt tagande av gisslan, kapning och liknande händelser. Biståndet kan bestå av tillhandahållande av utrustning och/eller expertis till den ansökande medlemsstaten och/eller genomförande av operationer på den medlemsstatens territorium.

Inom polisens verksamhetsområde kan med stöd av 9 kap. 9 b § i polislagen även sådant internationellt bistånd begäras och lämnas som inte omfattas av separat EU-lagstiftning eller någon internationell överenskommelse.

Gränsbevakningsväsendets reserv

Gränsbevakningsväsendet har en egen reserv. Målet för Gränsbevakningsväsendets reserv, som består av gränsbevakare i avsked, är att upprätthålla beredskap för att inom två veckor utnämna 300 gränsbevakare i avsked till ett tjänsteförhållande för viss tid, i regel för skötseln av Gränsbevakningsväsendets lagstadgade uppgifter i situationer där det finns behov av att öka antalet behöriga gränsbevakare. Värnpliktiga som tjänstgör i enlighet med 34 d–g § i gränsbevakningslagen (578/2005) och 26 b och 30 § i lagen om Gränsbevakningsväsendets förvaltning (577/2005) och kvinnor som antagits till frivillig militärtjänst samt kadetter som studerar vid Gräns- och sjöbevakningsskolan i utbildningsprogrammet för officerare och studerande på grundkursen för gränsbevakare som har tillräcklig utbildning kan anlitas som förstärkning inom Gränsbevakningsväsendets verksamhet, om det är nödvändigt av grundad anledning som anknyter till upprätthållandet av gränssäkerheten eller på grund av ett behov som framkommer i Finlands säkerhetspolitiska omgivning. Dessa personer utför rutinmässiga uppgifter under en

gränsbevakningsmans omedelbara uppsikt och tillsyn, till exempel för att utreda personers identitet, stoppa ett fordon eller reglera trafiken.

Behörighetsvillkor för högre yrkeshögskoleexamen

I Finland har examensutbildningen inom polisbranschen ordnats sedan 2014 i enlighet med principerna i Bolognadeklarationen (1999) så att examenssystemet omfattar yrkeshögskoleexamen och högre yrkeshögskoleexamen. Yrkeshögskoleexamen inom polisbranschen är avsedd för uppgifter inom polismanskapet och högre yrkeshögskoleexamen som utbildning som leder för uppgifter inom polisbefälet.

Enligt 23 § i lagen om Polisyrkeshögskolan kan till studier som leder till högre yrkeshögskoleexamen som studerande antas den som har avlagt en lämplig yrkeshögskoleexamen eller en annan lämplig högskoleexamen och som har minst tre års arbetserfarenhet inom branschen i fråga efter det att examen avlades. För dem som har avlagt tjänsteexamen för polisbefäl, polisunderbefälsexamen, tjänsteexamen för polisunderbefäl, grundexamen för polis eller tjänsteexamen för polismanskap och som därefter avlagt lämplig högskoleexamen, kan som arbetserfarenhet godkännas arbetserfarenhet i uppgifter som motsvarar examen under tiden efter det att examen inom polisbranschen avlades.

Enligt 27 § i lagen om Polisyrkeshögskolan beslutar Polisyrkeshögskolan om grunderna för antagningen av studerande och om godkännande som studerande. Enhetliga urvalskriterier ska tillämpas på dem som ansöker om att bli antagna som studerande och som ingår i samma grupp. Urvals- och lämplighetsprov kan användas som grund för antagningen av studerande. Polisyrkeshögskolan beslutar om godkännande som studerande.

Vid beredningen av den regeringsproposition som ledde till att lagen om Polisyrkeshögskolan stiftades (RP 68/2013 rd) har 23 § om den grundutbildning som krävs av den som antas till studier som leder till högre yrkeshögskoleexamen skrivits så att den motsvarar 20 § 3 mom. i den då gällande yrkeshögskolelagen (351/2009), sådant momentet lyder ändrat genom lag 564/2009. Yrkeshögskolelagen (351/2009) upphävdes genom en ny lag med samma namn med nummer 932/2014 som trädde i kraft den 1 januari 2015. Bestämmelsen om behörighet för högre yrkeshögskoleexamen i 25 § 3 mom. i yrkeshögskolelagen (932/2014) motsvarade 20 § 3 mom. i yrkeshögskolelagen (351/2009). Yrkeshögskolelagens (932/2014) 25 § 3 mom. ändrades genom lag 1368/2018 som trädde i kraft den 1 januari 2020. Enligt den ändrade lagen kan som studerande till studier som leder till högre yrkeshögskoleexamen antas den som inte har avlagt yrkeshögskoleexamen eller högskoleexamen, men som yrkeshögskolan på något annat sätt anser ha tillräckliga kunskaper och färdigheter för studierna.

Bestämmelser om omfattningen av de examina som avläggs vid Polisyrkeshögskolan finns i 15 § 1 mom. i lagen om Polisyrkeshögskolan. Omfattningen av de utbildningsprogram som leder till yrkeshögskoleexamen är minst 180 studiepoäng och högst 240 studiepoäng. Omfattningen av de utbildningsprogram som leder till högre yrkeshögskoleexamen är minst 60 studiepoäng och högst 120 studiepoäng. Enligt 3 § 2 mom. i statsrådets förordning om Polisyrkeshögskolan (282/2014) är omfattningen av de studier som leder till yrkeshögskoleexamen för polis 180 studiepoäng. Enligt 3 mom. i samma paragraf är omfattningen av de studier som leder till högre yrkeshögskoleexamen för polis 120 studiepoäng.

Bestämmelser om omfattningen av de examina som avläggs vid yrkeshögskolor finns i 14 § 2 mom. i yrkeshögskolelagen. Studier som leder till en yrkeshögskoleexamen ska till sin längd motsvara heltidsstudier på minst tre och högst fyra läsår. Av särskilda skäl får en utbildning

vara längre än så. Studier som leder till en högre yrkeshögskoleexamen ska till sin längd motsvara heltidsstudier på minst ett och högst ett och ett halvt läsår. Enligt 3 § 3 mom. i statsrådets förordning om Polisyrkeshögskolan (1129/2014) är omfattningen av de studier som leder till högre yrkeshögskoleexamen 60 eller 90 studiepoäng.

Högre yrkeshögskoleexamen inom polisbranschen som avlagts vid Polisyrkeshögskolan och annan högre yrkeshögskoleexamen som avlagts vid en yrkeshögskola som avses i yrkeshögskolelagen (nedan yrkeshögskola) ger formellt samma behörighet för uppgifter som polisbefäl.

Som poliser finns fortfarande många personer som avlagt grundexamen för polis enligt polisens gamla examenssystem och som överväger att skaffa sig den behörighet som krävs för uppgiften som polisbefäl, men som inte har yrkeshögskoleexamen eller högskoleexamen.

Den som avlagt grundexamen för polis vid Polisyrkeshögskolan ska först komplettera grundexamen för polis till yrkeshögskoleexamen inom polisbranschen genom att avlägga studier som omfattar 45 studiepoäng. Därefter kan personen slutföra studierna omfattande 120 studiepoäng för högre yrkeshögskoleexamen inom polisbranschen. Vid en yrkeshögskola kan däremot en person som avlagt grundexamen direkt börja avlägga de studier omfattande 60–90 studiepoäng som ingår i högre yrkeshögskoleexamen.

Enligt 7 § 2 mom. i den upphävda statsrådsförordningen om Polisyrkeshögskolan (283/2005) är omfattningen av grundexamen för polis minst 165 studiepoäng. Enligt de fastställda läroplanerna överensstämde omfattningen av grundexamen för polis med den minimiomfattning som fastställdes genom förordning av statsrådet.

Avläggandet av högre yrkeshögskoleexamen inom polisbranschen vid Polisyrkeshögskolan förutsätter av en person som avlagt grundexamen för polis i gammal form studier som omfattar sammanlagt 330 studiepoäng och av en person som avlagt yrkeshögskoleexamen inom polisbranschen i nuvarande form studier som omfattar sammanlagt 300 studiepoäng.

Vid yrkeshögskolor förutsätter avläggandet av högre yrkeshögskoleexamen studier som omfattar sammanlagt 225–255 studiepoäng för den som avlagt grundexamen för polis i gammal form.

Åland

Enligt 18 § 6 punkten i självstyrelselagen för Åland (1144/1991) hör allmän ordning och säkerhet till landskapets lagstiftningsbehörighet med de undantag som anges i 27 § 27 punkten (skjutvapen och skjutförnödenheter), 34 punkten (ordningsmaktens verksamhet för tryggnad av statens säkerhet) och 35 punkten (explosiva ämnen till den del statens säkerhet berörs) i den lagen. Också förundersökning hör till rikets lagstiftningsbehörighet enligt 27 § 23 punkten i självstyrelselagen för Åland.

Åland har en egen polismyndighet. Ålands polismyndighet är en polisorganisation som lyder under Ålands landskapsstyrelse, inte under Polisstyrelsen. Uppgiftsfördelningen mellan landskapet Åland och riket har överenskommit i republikens presidents förordning om polisförvaltningen i landskapet Åland (56/2020), nedan överenskommelseförordningen. Enligt överenskommelseförordningen ska landskapets polis upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt utföra övriga uppgifter som hör till polisen, om inte något annat föreskrivs eller bestäms. I enlighet med detta sköter landskapet sedvanliga polisuppgifter såväl när det gäller allmän ordning och säkerhet som brottsbekämpning. När det gäller de mest krävande situationerna i polisens verksamhet kan rikets polis däremot ta ledningsansvaret. Landskapets polis ska underrätta rikets

polis om sådana situationer. Rikets polis ska ge handräckning i frågor som gäller polisverksamheten i landskapet. Att bereda sig och utrusta sig för situationer av denna typ har ansetts höra till landskapets ansvar, men rikets polis har försökt stödja landskapets polis i denna verksamhet.

3 Målsättning

Syftet med lagförslaget är att inrätta och upprätthålla en polisreserv. Detta förutsätter bestämmelser om ändamålet med reserven, de persongrupper som utgör reserven, utbildningen för reserven, uppgifterna, befogenheterna och ansvaret. Syftet med propositionen är att trygga polisens resurser under alla förhållanden.

Ett annat syfte med lagförslaget är att ge polismän med tillräcklig arbetserfarenhet och studiefärdigheter möjlighet att avlägga högre yrkeshögskoleexamen inom polisbranschen utan att kräva att de först avlägger yrkeshögskoleexamen eller högskoleexamen. Syftet med propositionen är att förkorta den tid som går åt till utbildning som handleder för uppgifter inom polisbefälet, dock utan att ge avkall på omfattningen av högre yrkeshögskoleexamen inom polisbranschen, och att trygga en effektiv användning av polisens utbildningsresurser och tillgången på personer som utbildats för befälsuppgifter.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

I propositionen föreslås det att 15 b § om kompletterande polispersonal i polisförvaltningslagen upphävs och att nya 15 k–n § om polisreserven fogas till den lagen. Bestämmelser om polisreserven i polisförvaltningslagen är motiverad eftersom polisreserven är en del av polisens organisation. Av denna orsak skiljer sig lagförslaget på ett betydande sätt från det system med kompletterande polispersonal som föreslås bli upphävt samt från modellen i regeringens proposition 137/2018 rd som förföll och där polisexamen inte förutsattes. Polisreserven enligt lagförslaget ska bestå av studerande som avlägger yrkeshögskoleexamen inom polisbranschen i modul 4–7 samt av personer som har polisutbildning men som inte arbetar som polis.

Enligt förslaget ska polisreserven kunna användas vid allvarliga störningssituationer under normala förhållanden, under undantagsförhållanden enligt beredskapslagen och vid försvarstillstånd enligt lagen om försvarstillstånd. Allvarliga störningssituationer under normala förhållanden definieras närmare i propositionen. Vid allvarliga störningssituationer under normala förhållanden har inte undantagsförhållanden eller försvarstillstånd utlysts.

Propositionen innehåller närmare bestämmelser om registerföringen, de uppgifter som ska antecknas i registret och personens samtycke till att upptas i registret samt om den årliga kontrollen av samtyckets giltighet. Propositionen innehåller bestämmelser om utbildning och behörighet för polisreserven. Utbildningens minimiinnehåll föreslås vara 45 studiepoäng, vilket motsvarar 1 215 timmar. Propositionen innehåller omfattningen av och det centrala innehållet i den utbildning som förutsätts av personer som avlägger yrkeshögskoleexamen för polis, vilka härletts ur Polisyrkeshögskolans examensstruktur. I propositionen säkerställs också att kompetensen hos dem som utses till reserven är aktuell och upprätthålls.

En mycket central fråga i propositionen är polisreservens uppgifter och befogenheter. Befogenheterna ska vara desamma i alla situationer där reserven används och användas för att utföra uppgifter enligt 1 kap. 1 § i polislagen. Befogenheterna för en person som utsetts till polisreserven är polisens befogenheter. I fråga om den som studerar för yrkeshögskoleexamen för polis och som har utsetts till polisreserven ska polisbefogenheterna enligt förslaget utövas under

direkt tillsyn och ledning i realtid av en polis som innehar en ordinarie tjänst. Befogenheterna för en sådan person och utövandet av dem motsvarar befogenheterna för en polisstuderande som deltar i praktik i enlighet med 16 § 2 mom. i polisförvaltningsförordningen. En person som ingår i polisreserven utnämns till ett tjänsteförhållande för viss tid vid polisen på basis av personens utbildning, nivån på den tidigare polistjänsten och reservuppdragens karaktär. Polisstuderande utnämns alltid till ett tjänsteförhållande som yngre konstapel.

Användningen av polisstuderande i polisreserven förutsätter också en ändring av polisförvaltningsförordningen (158/1996) efter det att lagförslaget har trätt i kraft. Till statsrådets förordning om Polisyrkeshögskolan (282/2014) fogas på motsvarande sätt en detaljerad paragraf om innehållet i utbildningen avseende reserven.

Bestämmelserna i lagförslaget innehåller heltäckande bestämmelser om inrättande, förvaltning, utbildning och befogenheter i fråga om reserven. Jämfört med tidigare arrangemang bildar polisreserven enligt lagförslaget ett fungerande system med noggranna anvisningar om förberedelserna för och den eventuella aktiveringen av systemet inklusive resurser. Skillnaden jämfört med tidigare är också att bestämmelserna om utbildning (grundutbildning och utbildning som upprätthåller färdigheterna) och befogenheter för polisreserven utfärdas på lagnivå. Utbildningens innehåll preciseras genom en förordningsändring.

Som en fråga separat från polisreserven innehåller propositionen ett förslag till ändring av 23 § i lagen om Polisyrkeshögskolan. I propositionen föreslås det att också andra polismän än de som avlagt lämplig yrkeshögskoleexamen eller lämplig högskoleexamen ska kunna antas för studier som leder till högre yrkeshögskoleexamen. Dessutom förutsätts det att den som antas som studerande har arbetat som polisman i Finland i minst tre års tid och att Polisyrkeshögskolan bedömer att personen har tillräckliga färdigheter för studierna. Vidare preciseras statsrådets förordning om Polisyrkeshögskolan när det gäller visande av kunskaper i det andra inhemska språket genom språkstudier som ingår i högskoleexamen.

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

4.2.1 Polisreserven

Ekonomiska konsekvenser

Kostnaderna för polisreserven indelas i kostnader för inrättande av systemet, årliga underhållskostnader samt driftskostnader för reserven.

Propositionen har konsekvenser för statsbudgeten. Propositionen har konsekvenser för polisens utgifter. Kostnaderna för inrättandet och underhållet av reserven ska täckas med befintliga anslag enligt rambesluten för statsfinanserna och statsbudgeten. Om polisreserven inrättas fattas beslut om de anslag som behövs på sedvanligt sätt inom ramen för det beslutsfattande som gäller budgeten och planen för de offentliga finanserna. Ett likadant finansieringsarrangemang gäller för Gränsbevakningsväsendets reserv.

Inrättandet av polisreserven medför inga betydande extra kostnader för polisen. Kostnaderna för inrättande av polisreserven kan kategoriseras enligt följande:

1. Inrättande och förvaltning av reserven

Inrättandet av polisreserven förutsätter att det förs ett register i vilket antecknas namnet på de personer som anmält sig som frivilliga till reserven, den personbeteckning som behövs för att identifiera personen, kontaktuppgifter samt yrkesmässig specialkompetens. Denna förteckning ska förvaltas och uppdateras kontinuerligt. Inrättandet och förvaltningen av reserven beräknas kräva en arbetsinsats på sammanlagt cirka 1–2 årsverken vid Polisstyrelsen och polisenheterna per år, som fördelas mellan flera personer. Det genomsnittliga priset per årsverke inom polisen är cirka 83 000 euro, vilket innebär att personalkostnaderna för förvaltningen av reserven är 83 000–166 000 euro.

En normal säkerhetsutredning ska göras av dem som utses till reserven. Säkerhetsutredningen av studerande för grundexamen för polis görs innan studierna inleds, så för deras del medför säkerhetsutredningsförfarandet inga merkostnader. I fråga om poliser som gått i pension eller har bytt arbete ska en utredning göras, om säkerhetsutredningen inte är i kraft. För närvarande kostar en normal säkerhetsutredning 185 euro.

2. Utbildning

Polisstyrelsen eller någon annan av den förordnad polisenhet svarar för utbildningen. När det gäller studerande genomförs utbildningen i första hand av Polisyrkeshögskolans personal i tjänsteförhållande och i utbildningen utnyttjas befintligt och färdigt utbildningsinnehåll. I utbildningen kan vid behov också utnyttjas det utbildarstöd som polisnrättningarna tillhandahåller. För de studerandes del uppstår inga merkostnader, eftersom den utbildning på 45 studiepoäng som krävs ingår i de studerandes studier. Polisyrkeshögskolan ska uppdatera sin läroplan så att minimimängden utbildning som förutsätts i lagförslaget ges under studierna i modulerna 1–3.

I fråga om andra än polisstuderande medför utbildningen extra arbete beroende på utgångsnivån för personernas kompetens. I den utbildning som upprätthåller färdigheterna ingår en årlig utbildning i användningen av maktmedelsredskap (två gånger per år och nivåprov för skjutvapen) samt en uppdatering av bestämmelserna om polisens befogenheter. Utbildningen genomförs vid polisenheterna med hjälp av utbildningsmaterial som Polisyrkeshögskolan har färdigställt. Uppskattningsvis medför utbildningen för reservuppdrag extra arbete på cirka 0,5–3 årsverken (1 årsverke 83 000 euro), sammanlagt 41 500–249 000 euro.

Andra kostnadsposter som ska beaktas är resekostnader, dagtraktamenten och patroner för dem som utbildas. Kostnaden per person för patroner (100) som används i skjutvapenutbildningen är cirka 30 euro per år. För närvarande är heldagpenningen 53 euro per person och dag. Om antalet utbildningsdagar per år är två och antalet personer som utbildas 300, beräknas dagpeningskostnaderna uppgå till 106 euro per person och år. Resekostnaderna beräknas uppgå till 600–1 400 euro per person och år.

3. Utrustning

De som lämnar eller går i pension från en polistjänst återlämnar sin personliga utrustning till arbetsgivaren (polisnrättningen). Utrustningen kan således utnyttjas för att utrusta polisreserven.

För polisstuderande skaffas polisens tjänstekläder vid Polisyrkeshögskolan i början av studierna. Övrig utrustning som arbetsuppgifterna förutsätter skaffas och överläts till de studerande vid polisenheterna. När det gäller polisreserven medför utrustandet av de studerande inga merkostnader, men det förutsätter att anskaffningen av tjänstekläder och utrustning omorganiseras och tidigare läggs såväl vid Polisyrkeshögskolan som vid polisenheterna.

Kostnaderna för den utrustning som skaffas till polisen är följande: grundläggande kläder 1 900 euro/person, tjänstevapen cirka 550 euro/person samt utrustningsbälte, handbojor, OC-spray, skyddsväst och batong cirka 1 000 euro/person.

Eftersom det till de studerande i vilket fall som helst skaffas utrustning och det vid utrustandet av reserven delvis också kan utnyttjas utrustning som returnerats till polisenheterna, medför kostnaderna för utrustandet av reserven endast till en liten del egentliga merkostnader för polisen.

Driftskostnader för polisreserven

1. Lönekostnader

Personalen i polisreserven utnämns till ett tjänsteförhållande för viss tid i enlighet med 9 § 1 och 3 mom. i statstjänstemannalagen på basis av uppdragets karaktär. I enlighet med statstjänstemannalagen motsvarar längden på utnämningen längden på det uppskattade behovet. För polisstuderande är tjänstebenämningen yngre konstapel, medan tjänstebenämningen för andra bestäms individuellt med beaktande av deras utbildning, nivå på den tidigare polistjänsten och reservuppdragets karaktär. Vid avlöningen av polisreservpersonalen iakttas det preciserande tjänstekollektivavtalet för polisväsendet.

Av polisstuderandena kan cirka 400–500 personer utses till reserven. Lönekostnaderna per månad för en studerande inklusive lönebikostnader är cirka 2 600 euro, vilket innebär att lönekostnaderna för de studerande som utses till reserven uppgår som högst till sammanlagt cirka 1 040 000–1 300 000 euro i månaden.

Personer som sagt upp sig eller avgått med pension från sin tjänst vid polisen kan med deras samtycke anställas i tjänsteförhållande för viss tid. Den största kostnadseffekten uppkommer av lönekostnaderna, som inklusive lönebikostnader är cirka 4 400–4 800 euro per månad för en polismanstjänst. Lönekostnaderna per månad för en reserv på 300 personer är 1 320 000–1 440 000 euro.

2. Kostnader för inrättande av reserven

Inrättande av reserven medför kostnader för förvaltning, introduktion, materielfördelning och utbildning samt andra kostnader i anslutning till användbarheten. Kostnaderna fördelas mellan olika polisenheter.

Konsekvenser för myndigheternas verksamhet

Propositionen har inga konsekvenser för polisens nuvarande ansvar eller behörighet eller för handräckningsarrangemangen. Reservan ska användas av polisen vid särskilda situationer och avsikten är inte att med den avhjälpa polisens resursbehov under normala förhållanden. Propositionen har inga konsekvenser som ökar den ordinarie personalen.

Polisstyrelsen och polisenheterna får nya uppgifter i anslutning till inrättandet och upprätthållandet av polisreserven samt vid en eventuell aktivering av den. Polisstyrelsen och polisenheterna ska upprätthålla förbindelserna för dem som anmält sig till polisreserven samt sörja för deras utbildning och upprätthållandet av utbildningen. Polisyrkeshögskolan ska för sin del uppdatera sin läroplan så att utbildningen enligt lagförslaget ges som studier i modulerna 1–3, så att de studerande i modul 4 har slutfört studier som omfattar minst 45 studiepoäng.

Förslaget kan också ha konsekvenser för handräckningsarrangemangen med Försvarsmakten eller Gränsbevakningsväsendet så att polisen inte längre behöver handräckning lika ofta eller i lika stor omfattning i situationer där det tidigare har behövts handräckning av Försvarsmakten eller Gränsbevakningsväsendet. På så sätt kan Försvarsmakten och Gränsbevakningsväsendet koncentrera sig på skötseln av sin kärnuppgift. Avsikten är inte att polisreserven ska ersätta handräckningsarrangemangen, utan trygga polisens resurser i situationer där handräckning inte är tillgänglig, ändamålsenlig eller tillräcklig för de behov som situationen medför.

I fråga om polisstuderande görs inte någon ansökan om befrielse från skyldigheten att inkallas till militärtjänst enligt 89 § värnpliktslagen till Försvarsmakten. Polisen och Försvarsmakten avtalar genom en separat överenskommelse att polisstuderande som anmält sig till polisreserven är vikta för uppgifter i polisreserven.

Konsekvenser för samhället

Propositionen bidrar till att förbättra säkerheten i samhället. Syftet med propositionen är att förbättra polisens beredskap för olika störningssituationer i samhället och trygga polisens resurser under alla förhållanden. Propositionen förbättrar således den övergripande säkerheten.

Polisreserven är avsedd som ett beredskapsverktyg för polisen och avsikten är inte att med hjälp av reserven låta utföra arbeten som hör till den privata säkerhetsbranschen. Polisreserven har inga konsekvenser för företagen.

Den största gruppen i polisreserven utgörs av polisstuderande. När polisstuderande arbetar i reserven får de arbetserfarenhet som motsvarar den praktik som ingår i studierna, och därför räknas tjänstgöring i reservuppdrag fullt ut till godo som en del av den praktik som ingår i studierna. Att arbeta i reservuppdrag förlänger således inte studiernas totala längd och fördröjer inte de studerandes utexaminering.

Om personer som inte längre är anställda hos polisen men är anställda hos en annan arbetsgivare används i polisreserven, kan detta ha konsekvenser både för den statliga arbetsgivaren och för privata arbetsgivare. Att ingå i polisreserven baserar sig på frivillighet och förutsätter att personen i fråga från fall till fall avtalar om saken med sin arbetsgivare.

Konsekvenser för de grundläggande fri- och rättigheterna

De föreslagna bestämmelserna hänför sig till en regleringskontext som är känslig med avseende på de grundläggande fri- och rättigheterna och där det är fråga om utövande av befogenheterna för de brottsbekämpande myndigheter som är behöriga i brottmål. Genom lagförslaget ändras inte de brottsbekämpande myndigheternas befogenheter.

Syftet med inrättandet av polisreserven är att trygga polisens resurser i alla situationer. Detta har en direkt inverkan på polisens reaktionsförmåga och polisens förmåga att sköta sina uppgifter. Ett stärkande av polisens kapacitet ökar medborgarnas förtroende för polisen och stöder tryggheten av de grundläggande fri- och rättigheterna, såsom egendomsskyddet och skyddet för privatlivet.

De som utsetts till polisreserven utnämns till ett tjänsteförhållande för viss tid inom polisen där de handlar under tjänsteansvar. De som utses till polisreserven har polisutbildning eller enligt lagförslaget i 15 l § 1 mom. och efter dess ikraftträdande minst sådan i detalj preciserad utbildning som avses i bestämmelsen om ändring av uppgiften i förordningen om

Polisyrkeshögskolan (ny 5 a §), vilket innebär att de har den kompetens som behövs för att trygga de grundläggande fri- och rättigheterna. Utbildningens omfattning på 45 studiepoäng, det vill säga 1 215 timmar, är betydligt större än till exempel den utbildning för väktare som avses i lagen om privata säkerhetstjänster (1085/2015).

Uppgifterna inom polisreserven kommer att vara polisuppgifter, vilka regleras i 1 kap. 1 § i polislagen. Den som utsetts till polisreserven utövar polisbefogenheter, om vilka det föreskrivs i 2 och 3 kap. i polislagen. Utövandet av befogenheterna för en person som avlägger yrkeshögskoleexamen för polis och som utsetts till reserven är bundet till tillsyn och ledning i realtid av en polis som innehar en ordinarie tjänst. Detta motsvarar samma arrangemang som tillämpas på polisstuderande som genomgår praktik.

De maktmedelsredskap som är tillåtna för polisreserven motsvarar de maktmedelsredskap som är tillåtna för väktare. Rätten att använda maktmedelsredskap i polisreserven förutsätter sådan utbildning enligt inrikesministeriets förordning om polisens maktmedel och stoppande av fordon (245/2015) som är en förutsättning för användning av maktmedelsredskap och som också inbegriper årlig utbildning som upprätthåller färdigheterna.

I förslaget ställs det flera villkor för att en person ska utses till polisreserven. Beslut om att utnämna en person till ett uppdrag inom polisreserven fattas av chefen för den polisinrättning vars verksamhetsområde berörs av ärendet. Uppdragen och befogenheterna för den som utses till reserven får inte överskrida vad som är nödvändigt för att trygga polisens resurser vid allvarliga störningssituationer under normala förhållanden, under undantagsförhållanden eller vid försvarstillstånd. Den som utses till polisreserven kan utnämnas till att utföra endast uppdrag för vilka personen har tillräcklig utbildning med hänsyn till de befogenheter som förutsätts för uppdraget.

Polisstyrelsen upprättar en förteckning över personer som anmält sig till polisreserven. Förteckningen bildar ett personregister. Personuppgifterna samlas in för inrättande, underhåll och eventuell aktivering av polisreserven. I registret antecknas personens samtycke till att ingå i polisreserven och dennes namn, den personbeteckning som behövs för att specificera personen, kontaktuppgifter samt uppgift om personens yrkesmässiga specialkompetens. De registrerade personuppgifter lämnas inte ut någonstans. Personuppgifterna utplånas i och med att samtycket till att ingå i polisreserven upphör antingen på grund av personens egen anmälan eller på grund av att registerföraren avför personen ur registret. Samtyckets giltighet ska kontrolleras årligen. Polisstyrelsen är personuppgiftsansvarig för personregistret. Behandlingen av personuppgifterna är noggrant avgränsad och ändamålsbegränsad. Personuppgifterna behandlas i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning) samt dataskyddslagen (1050/2018).

4.2.2 Ändring av behörighetsvillkoren

I propositionen föreslås att den studietid vid Polisyrkeshögskolan för att uppnå befälsbehörighet som krävs av polismän som avlagt grundexamen för polis enligt polisens gamla examenssystem förkortas till två år i stället för nuvarande tre år.

Eftersom studier för högre yrkeshögskoleexamen bedrivs under arbetstid vid Polisyrkeshögskolan, kan den inbesparade arbetstiden riktas till polisens operativa uppgifter.

Utbildningens inledningsår	Sökande till utbildning, antal	Antagna till utbildning, antal	Antagna till utbildning utan högskoleexamen, antal
2020	128	22	17 (77 %)
2021	89	21	19 (90 %)
2022	176	24	17 (70 %)
2023	135	30	22 (73 %)
2024	142	42	25 (59 %)
2025	169	40	28 (70 %)

Tabell 1. Antalet personer som ansökt och antagits till högre yrkeshögskoleexamen inom polisbranschen 2020–2025.

Kompletteringen av grundexamen till yrkeshögskoleexamen inom polisbranschen för en polis motsvarar en arbetsinsats på ett årsverke. Av dem som antagits som studerande för högre högskoleexamen inom polisbranschen saknar i genomsnitt 73 procent yrkeshögskoleexamen eller högskoleexamen. Således används av polisens arbetstid i genomsnitt 0,73 årsverken för varje person som antagits som studerande till högre yrkeshögskoleexamen.

5 Alternativa handlingsvägar

5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser

Polisreserven kräver reglering på lagnivå. Ett alternativ kunde ha varit att stifta en speciallag. Den omständigheten att polisreserven avses utgöra en del av polisorganisationen talar dock inte för stiftandet av en speciallag. Den föreslagna reserven kan införas genom ändringar i de gällande bestämmelserna.

När det gäller behörighetsvillkoren kunde tiden för de studier som leder till högre yrkeshögskoleexamen inom polisbranschen förkortas också genom att 3 § 3 mom. i statsrådets förordning om Polisyrkeshögskolans ändras så att bestämmelserna motsvarar det som i 3 § 3 mom. i statsrådets förordning om yrkeshögskolor föreskrivs om 60 eller 90 studiepoäng som omfattningen av studier som leder till högre yrkeshögskoleexamen. Detta skulle dock förutsätta en totalöversyn av läroplanen för högre yrkeshögskoleexamen inom polisbranschen och att man tummar på de nuvarande målen som gäller kompetensen. Därför är en ändring av förordningen inte en primär alternativ handlingsväg.

En annan möjlighet vore att bevara nuläget oförändrat. I det fallet skulle emellertid en allt större del av de poliser som avlagt grundexamen för polis enligt polisens gamla examenssystem mycket sannolikt söka sig till andra yrkeshögskolor än Polisyrkeshögskolan för att avlägga högre yrkeshögskoleexamen.

5.2 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet

Sverige

Sveriges regering tillsatte i oktober 2023 en utredare med uppgift att föreslå åtgärder för att stärka polisens beredskap. I utredarens uppdrag ingick att undersöka om polisen borde få en förstärkningsresurs, dvs. huruvida det vore skäl att återinföra det system med en beredskapspolis som avvecklades 2012. Utredningen blev klar i maj 2025. I utredningen föreslås det att det

inrättas en polisreserv (reservpolis) bestående av personer som tidigare varit anställda som poliser samt av polisstuderande som är i slutskedet av sina studier. Avsikten är att reservpolisen ska ha fulla polisiära befogenheter och beredskap att sköta alla polisuppgifter i störningssituationer, i situationer med förhöjd beredskap och vid försvarstillstånd. Utredningen är just nu på remiss, varefter regeringen kommer att fatta beslut om de åtgärder man ska gå vidare med. För närvarande ordnas i Sverige under normala förhållanden frivillig polisverksamhet, som inte är egentlig myndighetsverksamhet.

Norge

Norge tillämpar ett system med kompletterande polispersonal för allvarliga störningssituationer under normala förhållanden och för undantagsförhållanden. Norge har också hemvärnstrupper, vilka fungerar som en militär reserv och som i vissa situationer kan stödja polisen.

Estland

Estland tillämpar ett system med kompletterande polispersonal som består av privatpersoner som deltar på frivillig basis. Den frivilliga styrkan införlivas genom systemet i statens organisation och utför offentliga förvaltningsuppgifter under normala förhållanden och under undantagsförhållanden. Uppgifterna omfattar till exempel ordningsövervakning, trafikledning och förebyggande verksamhet. På förordnande och under uppsikt av en polisman kan den kompletterande polispersonalen utöva vissa polisbefogenheter. Systemet är populärt och välorganiserat. År 2023 fanns det 1 200 personer i den kompletterande polispersonalen.

I Estland finns också Kaitseliit, som är hemvärnstrupper och är en mycket viktig del av landets försvarssystem. Kaitseliit är inte en polisreserv men den bedriver ett nära samarbete med polisen, gränsbevakningsväsendet och räddningsmyndigheterna, i synnerhet i krissituationer.

Danmark

Danmark har polisiära hemvärnstrupper som arbetar på frivillig basis under normala förhållanden och undantagsförhållanden. Trupperna har begränsade polisbefogenheter och bistår bland annat vid trafikledning, letande efter försvunna personer och föremål samt bevakning av brottsplatser och upprätthållande av ordningen vid olika evenemang. Specialbistånd (som inte ges under normala förhållanden) till polisen inbegriper i förekommande fall användning av maktmedel mot civila.

Nederländerna

I Nederländerna tillämpas ett system med frivilliga poliser som under normala förhållanden arbetar som stöd för polisen i uppgifter som gäller upprätthållande av allmän ordning och säkerhet, till exempel vid stora publikevenemang och övervakning av vägtrafik och vid transport av gripna. I vissa städer finns det också ordningsvakter (ordningspoliser) som övervakar den allmänna ordningen och samarbetar med polisen. Ordningsvakterna är inte officiella poliser och de har inte polisbefogenheter.

Storbritannien

I Storbritannien tillämpas ett på frivillighet baserat system för bistånd till polisen som används under normala förhållanden. Dessa frivilliga poliser har samma befogenheter som poliser och biträder den ordinarie polisen i olika uppgifter såsom exempelvis övervakning av den allmänna

ordningen och säkerheten, brottsutredning och hjälp till medborgarna. De får en utbildning som är utformad för att motsvara polisutbildning. Systemet baserar sig på frivillighet.

I Storbritannien finns också en reserv, Police Community Support Officers (PCSO), som består av avlönad personal i polisuniform som arbetar som en del av polispersonalen. De har inte rätt att gripa personer eller bära vapen, och deras befogenheter är också i övrigt begränsade. Reserven inrättades för att göra polisverksamheten mer synlig och öka den polisiära närvaron och för att bekämpa småbrottslighet och asocialt beteende.

6 Remissvar

7 Specialmotivering

7.1 Polisförvaltningslagen

15 b §. Komplettering av polispersonalen. I propositionen föreslås det att 15 b § i polisförvaltningslagen upphävs. Paragrafen innehåller bestämmelser om ett system med kompletterande polispersonal, som i praktiken inte är funktionsdugligt och som inte motsvarar kraven i den förändrade säkerhetsmiljön.

15 k §. Polisreserv. Paragrafen är ny. I 1 mom. föreslås en bestämmelse om att polisen har en reserv som består av studerande som avlägger yrkeshögskoleexamen inom polisbranschen och av personer med polisutbildning som inte arbetar som polis.

Avsikten är att Polisstyrelsen omedelbart efter det att den föreslagna lagändringen har trätt i kraft ska utfärda en föreskrift om inrättandet, underhållet och aktiveringen av reserven. Föreskriften ska innehålla anvisningar om reservens sammansättning, uppgifter, utbildning och utrustning och om anställningsvillkor och behörighet för en person bli utsedd till ett tjänsteförhållande. Dessutom ska det för aktiveringen och underhållet av reserven anvisas de personalresurser som behövs för att säkerställa att reserven är funktionsduglig.

Polisstuderande kommer enligt förslaget att utgöra den största persongruppen i polisreserven. Uppskattningsvis 400–500 studerande kommer att stå till förfogande för reserven. Personer med polisutbildning som inte arbetar som polis omfattar personer som arbetar någon annanstans än inom polisförvaltningen, personer som arbetar inom polisförvaltningen i någon annan tjänst än en polistjänst samt pensionerade poliser. Antalet personer med polisutbildning som börjar arbeta någon annanstans än inom polisförvaltningen är cirka 130 varje år. Siffran omfattar även personer som utexaminerats efter polisstudier och som ännu inte har utnämnts till en polistjänst. Antalet personer med polisutbildning som arbetar inom polisförvaltningen i andra tjänster än polistjänster är 115 (2025). Dessa är de som snabbast kan rekryteras till polisreserven. Varje år pensioneras från polisen cirka 60–100 personer. Det handlar om personer som går i ålderspension. Denna grupp kan potentiellt rekryteras till polisreserven. Under flyktingkrisen 2015 rekryterades 25 pensionerade poliser som stöd för polisen.

I 2 mom. föreslås en bestämmelse om de situationer där reserven ska användas. Avsikten är att reserven ska kunna användas vid allvarliga störningssituationer under normala förhållanden, under undantagsförhållanden enligt beredskapslagen eller vid försvarstillstånd, för att trygga polisens resurser i alla situationer. Enligt förslaget ska inrikesministeriet fatta beslut om aktivering och återkallande av polisreserven.

Tjänstemän som är anställda hos polisen arbetar under undantagsförhållanden och vid försvarstillstånd i regel i polisuppgifter (s.k. BEF-reservering, dvs. reserv på basis av begäran om befrielse). Eftersom de som studerar till polis inte är tjänstemän ska det avtalas särskilt mellan polisen och Försvarsmakten om deras användbarhet för uppgifter i polisreserven.

Avsikten är att tröskeln för att kalla in polisreserven ska vara hög, och reserven ska inte användas för att ersätta polisens ordinarie resurser. Reservan ska användas i uppgifter enligt 1 kap. 1 § i polislagen i situationer där det tillfälligt är nödvändigt att öka antalet poliser som har polisbefogenheter. Vid bedömningen av behovet av att kalla in reserver beaktas även möjligheten att få handräckning av Gränsbevakningsväsendet eller Försvarsmakten. Avsikten är inte att polisreserven ska ersätta de befintliga arrangemangen för handräckning, utan polisreserven ska komplettera dessa arrangemang i situationer där handräckning inte kan fås eller den annars inte är tillräcklig för att trygga polisens resurser i det aktuella läget.

Enligt förslaget ska inrikesministeriet fatta beslut om aktivering och återkallande av reserven. Enligt 12 § i lagen om statsrådet (175/2003) avgörs vid statsrådets allmänna sammanträde ärenden vars samhällspolitiska eller ekonomiska betydelse förutsätter det. I 3–8 § i reglementet för statsrådet (262/2003) anges de ärenden som ska avgöras vid statsrådets allmänna sammanträde. I hänvisningsbestämmelserna i 9 § i reglementet för statsrådet fastställs den beslutanderätt som ankommer på ministerierna. Enligt 4 § i statsrådets förordning om inrikesministeriet (1056/2013) avgör ministeriets tjänstemän i enlighet med vad som föreskrivs i ministeriets arbetsordning eller någon annanstans sådana i 36 § i reglementet för statsrådet nämnda ärenden som inte är samhälleligt eller ekonomiskt betydelsefulla. Enligt 37 § i inrikesministeriets förordning om inrikesministeriets arbetsordning (1078/2013) avgör ministern ärenden om vilka beslut ska fattas vid ministeriet, om beslutanderätten inte har anförtratts av ministeriets tjänstemän i statsrådets förordning om inrikesministeriet eller i arbetsordningen. I 38 § i den förordningen föreskrivs det om tjänstemännens beslutanderätt i andra än samhälleligt eller ekonomiskt betydelsefulla ärenden. Avgöranden om aktivering och återkallande av polisreserven har en sådan samhällelig och ekonomisk räckvidd att de bör höra till ministerns beslutanderätt.

I 3 mom. föreslås en definition på vad som avses med allvarliga störningssituationer under normala förhållanden. Det ska röra sig om sådana exceptionella och tillfälliga situationer där det inte är möjligt att upprätthålla allmän ordning och säkerhet med polisens befintliga resurser. Sådana situationer ska enligt förslaget kunna uppkomma vid omfattande invandring, naturkatastrofer, allvarliga störningar som covid-19-pandemin eller andra liknande situationer som på ett betydande sätt hotar upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet eller samhällets vitala funktioner och där man bedömer att polisens befintliga resurser inte är tillräckliga. Vid störningssituationer under normala förhållanden har man inte utlyst undantagsförhållanden eller försvarstillstånd. Exempel på allvarliga störningssituationer är flyktingkrisen 2015, nedstängningen av Nyland 2020 och situationen vid östgränsen 2023 i anslutning till instrumentaliserad inresa.

I 4 mom. föreslås en bestämmelse om att polisen ska föra ett register för förvaltningen av reserven. Polisstyrelsen avses vara personuppgiftsansvarig. I registret ska enligt förslaget i fråga om dem som hör till polisreserven antecknas namn, en personbeteckning som behövs för att specificera personen, kontaktuppgifter samt uppgift om personens yrkesmässiga specialkompetens. För anteckningen av en person i registret över polisreserven ska krävas den berörda personens samtycke. Samtyckets giltighet ska kontrolleras årligen.

Personuppgifter i ärendehanteringssystemet ska få lagras i en form som möjliggör identifiering av den registrerade endast under den tid som behövs med hänsyn till ändamålet med behandlingen, varefter personuppgifterna ska utplånas. Registrering av personbeteckningen behövs för

att identifiera personen samt för säkerhetsutredningen och förfarandet för begäran om befrielse. Polisstyrelsen avses vara personuppgiftsansvarig. Rätten att behandla personuppgifter grundar sig på artikel 6.1 e i dataskyddsförordningen, enligt vilken behandlingen av uppgifterna ska vara nödvändig som ett led i den personuppgiftsansvariges myndighetsutövning. Enligt 4 § 2 punkten i dataskyddslagen får personuppgifter behandlas i enlighet med artikel 6.1 e i den allmänna dataskyddsförordningen om behandlingen behövs och är proportionell i en myndighets verksamhet för utförande av en uppgift av allmänt intresse. Behandlingen av personuppgifter i registret kommer att ske för förvaltningen av polisreserven. I registret kommer inte att behandlas uppgifter som hör till särskilda kategorier av personuppgifter. Vid behandlingen av personuppgifter ska villkoren i den allmänna dataskyddsförordningen och dataskyddslagen iakttas. Således ska personuppgifterna i registret få lagras i en form som möjliggör identifiering av den registrerade endast under den tid som behövs med hänsyn till ändamålet med behandlingen, varefter personuppgifterna ska utplånas. Uppgifterna i registret ska raderas omedelbart efter det att den registrerade har återkallat sitt samtycke till att stå till förfogande för polisreserven. Om en person inte längre uppfyller villkoren för att höra till reserven, ska personuppgifterna raderas ur registret.

För anteckningen av en person i registret över polisreserven ska personens samtycke krävas. I samtycket ska ingå en anmälan om att personen ansluter sig till polisreserven samt samtycke till att personen utnämns till ett tjänsteförhållande för viss tid som polisman, men också samtycke till säkerhetsutredning och deltagande i hälsokontroll. Eftersom det rör sig om en viljeyttring som baserar sig på frivillighet får viljeyttringen återkallas när som helst. Avsikten är att polisstuderande ska ge sitt samtycke till att stå till förfoganden för reserven i samband med att de inleder sina studier.

I lagen behöver det utfärdas närmare bestämmelser om den personuppgiftsansvarige i fråga om polisreserven, kategorierna av personuppgifter, ändamålet med personuppgifterna och utplåning av personuppgifter, eftersom de personuppgifter som finns i registret över reserven kommer att behandlas vid alla polisinsatser och vid Polisstyrelsen. Samtidigt har man bedömt att det finns ett behov av att föreskriva om skyddsåtgärder, dvs. om en persons uttryckliga samtycke till att bli antecknad i reservregistret och till att lämna ut behövliga personuppgifter för anteckningen i registret.

15 1 §. Utbildning och behörighet för polisreserven. Paragrafen är ny. I 1 mom. föreslås en bestämmelse om att till polisreserven ska kunna utses den som har avlagt yrkeshögskoleexamen inom polisbranschen enligt 24 § i lagen om Polisyrkeshögskolan eller grundexamen för polis eller tjänsteexamen för polismanskap enligt tidigare gällande lagstiftning eller som i studier som ingår i yrkeshögskoleexamen inom polisbranschen har avlagt helheter som avser grundläggande och mänskliga rättigheter, polisens uppgifter och befogenheter samt grunderna för den operativa verksamheten. Utbildningens omfattning avses vara minst 45 studiepoäng.

Dessa 45 studiepoäng motsvarar en lärokurs omfattande 1215 timmar. Detta är betydligt mer än den lärokurs som krävs av väktare. Grundutbildningen för väktare enligt lagen om privata säkerhetstjänster (1085/2015) är 120 timmar och motsvarande utbildning för tillfälliga väktare 80 timmar. Timantalet i grundkursen för ordningsvakter är 40 timmar.

I 2 mom. föreslås en bestämmelse om att närmare bestämmelser om utbildningens innehåll och omfattning utfärdas i förordningen om Polisyrkeshögskolan. Ett utkast till bestämmelser om detta finns i det utkast till förordning som finns som bilaga till regeringspropositionen. Förplikelsen att utfärda förordning som ingår i momentet i lagförslaget har ansetts vara behövligt eftersom innehållet i och omfattningen av utbildningen för polisstuderande är en helhet vars

allmänna riktlinjer ges på lagnivå, medan avsikten är att det detaljerade innehållet i undervisningen som följer läroplanen ska preciseras förordningsnivå.

Enligt 3 mom. ska den som utses till polisreserven ha genomgått den utbildning avseende maktmedelsredskap och utbildning som är en förutsättning för användning av maktmedel som avses i inrikesministeriets förordning om polisens maktmedel och stoppande av fordon (245/2015). I utbildningen ingår även årlig utbildning för att upprätthålla färdigheterna och årliga övningar i användningen av olika typer av skjutvapen och övriga maktmedelsredskap som avses i 10 § 2 mom. i statsrådets förordning om polisen (1080/2013) samt utbildning i användningen av fysiska maktmedel minst två gånger per år, samt varje år ett nivåprov i användningen av de olika skjutvapentyper som avses i 10 § 2 mom. i förordningen.

I fråga om de polisstuderande som utses till reserven föreslås den totala omfattningen av den utbildning som avses i 3 mom. vara 1,5 studiepoäng, dvs. 40 timmar. Utbildningen ingår i den utbildning omfattande 45 studiepoäng som krävs av de studerande.

I 4 mom. i den föreslagna paragrafen föreslås en bestämmelse om att Polisstyrelsen ska se till att de som utses till reserven har aktuell kompetens och att kompetensen upprätthålls.

På förordnande av Polisstyrelsen svarar Polisyrkeshögskolan för utarbetandet av undervisningsplanen och genomförandeplanen för dem som arbetar i polisreserven. Vid planeringen av utbildningen ska hänsyn tas till reservuppdragets karaktär och den berörda personens kompetens. Polisyrkeshögskolan ska svara för utbildningen av de studerande som utses till reserven. För den grundläggande utbildningen och för utbildningen av utbildare i användning av maktmedel svarar Polisyrkeshögskolan. Utbildning som upprätthåller färdigheterna hos dem som genomgått polisutbildning verkställs av Polisyrkeshögskolan eller av en polisenhet på förordnande av Polisstyrelsen. Den som ingår i reserven ska ges uppdrag inom reserven i första hand på basis av personens befintliga kompetens. De som hör till reserven ska ges introduktion i arbetet i enlighet med det uppdrag de ålagts. För introduktionen ska svara närmaste chefen på den plats där polisreserven placeras ut.

I 5 mom. föreslås en bestämmelse om att behörighetsvillkoren för den som utnämns till en tjänst vid polisen finns i 16 § i polisförvaltningsförordningen (158/1996).

I 16 § 2 mom. i polisförvaltningsförordningen anges det att en studerande som deltar i sådan utbildning som avses i 24 § i lagen om Polisyrkeshögskolan kan utnämnas till ett tjänsteförhållande för viss tid som yngre konstapel under den praktikperiod som ingår i studierna samt för sammanlagt högst ett år efter praktikperioden. I arbetspraktiken deltar studerande som studerar i modulerna 8–10. Utöver till lagförslaget fogas till ovannämnda bestämmelse i polisförvaltningsförordningen en bestämmelse om utnämning av en polisstuderande till tjänsteförhållande som yngre konstapel i polisreserven. I reserven ska vid behov delta studerande som studerar i modulerna 4–7. I fråga om den behörighet som krävs för utnämning till tjänsteförhållande som yngre konstapel i polisreserven föreslås i denna paragraf mer detaljerade bestämmelser till den del som gäller utbildningens innehåll och omfattning.

15 m §. Polisreservens uppgifter och befogenheter. Paragrafen är ny. I 1 mom. föreslås en bestämmelse om att den som är utsedd till polisreserven ska utöva polisbefogenheter vid allvarliga störningssituationer under normala förhållanden, under undantagsförhållanden samt vid förvarstillstånd, för att utföra uppgifter enligt 1 kap. 1 § i polislagen.

Polisreserven avses vara en del av polisen, inte ett från polisen fristående system. Avsikten är att de som utses till polisreserven ska utnämnas till ett tjänsteförhållande för viss tid.

Uppgifterna inom polisreserven kommer att vara polisuppgifter, vilka regleras i 1 kap. 1 § i polislagen. Avsikten är att polisreserven ska kallas in tillfälligt och användningen ska vara bunden till allvarliga störningssituationer under normala förhållanden eller till undantagsförhållanden eller försvarstillstånd.

I 1 mom. föreslås också bestämmelser om befogenheterna för den som avlägger yrkeshögskoleexamen för polis. I fråga om den som avlägger yrkeshögskoleexamen för polis ska polisbefogenheterna enligt förslaget utövas under direkt tillsyn och ledning i realtid av en polis som innehar en ordinarie tjänst. Bestämmelserna om befogenheterna motsvarar befogenheterna för polisstuderande som fullgör arbetspraktik enligt 16 § 2 mom. i polisförvaltningsförordningen. En polisstuderande som fullgör praktik arbetar med fulla polisbefogenheter men under ledning av en polis som innehar en ordinarie tjänst. Minimnivån på kompetensen fastställs i det föreslagna 15 § 1 mom. och i de bestämmelser om utbildningens innehåll som föreslås i förordningen om Polisyrkeshögskolan. Den som utses till polisreserven ska ges ett sådant uppdrag och sådana befogenheter som motsvarar personens utbildning. En uttrycklig bestämmelse om detta föreslås i 3 mom. Uppgifterna för en person som avlägger yrkeshögskoleexamen för polis kan innefatta ingripande i de grundläggande fri- och rättigheterna, men befogenheten att ingripa i de grundläggande fri- och rättigheterna ska enligt förslaget ställas i relation till personens utbildningsnivå. Den utbildning som polisstuderande ska ha innefattar en omfattande utbildning i grundläggande och mänskliga rättigheter, polisens befogenheter och grunderna för den operativa verksamheten. Polisstuderande kommer också enligt förslaget att utöva alla sina befogenheter under direkt tillsyn och ledning i realtid av en polis som innehar en ordinarie tjänst.

I 2 mom. föreslås bestämmelser om befogenheterna för en person som utsetts till polisreserven att använda maktmedel. I momentet anges genom en hänvisning till bestämmelserna om användning av maktmedel i polislagen att bestämmelser om rätten för en person som utsetts till polisreserven att använda maktmedel finns i 2 kap. 17–20 § i polislagen. Maktmedelsredskap som ska vara tillåtna för en person som utsetts till polisreserven ska vara skjutvapen som avses i 2 § i skjutvapenlagen (1/1998) och i 11 § i den lagen avsedd gasspray, samt handbojor, högst 70 cm långa batonger och teleskopbatonger.

En person som utsetts till polisreserven ska få föras med personligt tjänstevapen endast när de förutsättningar som anges i 4 § i inrikesministeriets förordning om polisens maktmedel och stoppande av fordon är uppfyllda. Enligt den bestämmelsen har polismän och andra tjänstemän som är anställda vid polisförvaltningen rätt att bära och använda maktmedelsredskap endast om de har fått utbildning i användning av ifrågavarande maktmedelsredskap, deltagit i sådan i 3 § i förordningen nämnd utbildning som upprätthåller färdigheterna och i övningar samt utfört ett nivåprov för maktmedelsredskap. De maktmedelsredskap som personer som utsetts till polisreserven tillåts bära och använda motsvarar vad som i 18 § i lagen om privata säkerhetstjänster föreskrivs om maktmedelsredskap som väktare får bära.

Närmare bestämmelser om användningen av maktmedelsredskap finns i 2 kap. 17–20 § i polislagen. I 2 kap. 19 § 1 mom. i den lagen anges följande om användning av skjutvapen: Skjutvapen får användas endast när det är fråga om att stoppa en persons verksamhet som orsakar direkt och allvarlig fara för någon annans liv eller hälsa och det inte finns något lindrigare sätt att stoppa verksamheten. Skjutvapen får dessutom användas i brådskande och viktiga uppdrag för att avlägsna föremål, djur eller motsvarande hinder. Skjutvapen får inte användas för att skingra folksamlingar, om det inte i vapnen används gaspatroner eller andra motsvarande projektiler i enlighet med särskilda föreskrifter. Bestämmelser om användning av maktmedel och lindring av straffansvar finns i 4 kap. 6 och 7 § i strafflagen (39/1889) och bestämmelser om nödvärn i 4 kap. 4 § i den lagen.

I fråga om en person som avlägger yrkeshögskoleexamen för polis och som har utsetts till polisreserven föranleds behovet av skjutvapen av polisens breda verksamhetsfält, där även en lugn situation mycket snabbt kan eskalera till en nivå som kan kräva också extrema maktmedel. Att skjutvapen används kan inte kategoriskt uteslutas i det fall att en situation förvärras. Polisens användning av maktmedel är föremål för styrning, och i synnerhet användningen av vapen är strikt normerad. Enligt de gällande bestämmelserna ska beslut om vapenhot och avlossande av skott fattas av en polisman som hör till befälet, om detta är möjligt med beaktande av hur bråds-kande situationen är. För den som är föremål för polisens åtgärder har det i praktiken ingen relevans om det rör sig om en polis i reserven eller en polis i en ordinarie tjänst. Vid ett obehörigt angrepp måste dessa poliser ha lika möjligheter att försvara sig.

Utbildningen för en person som avlägger yrkeshögskoleexamen för polis och som utsetts till reserven är betydligt mer omfattande än för aktörer inom den privata säkerhetsbranschen. Utbildningen omfattar de grundläggande och mänskliga rättigheterna, polisens uppgifter och befogenheter, grunderna för den operativa verksamheten samt utbildning i användning av maktmedelsredskap. Den utbildningsbakgrund som en polisstuderande har ger personen en god grund att agera ansvarsfullt i reserven utifrån sina befogenheter och med respekt för grundläggande fri- och rättigheter och mänskliga rättigheter.

I 3 mom. föreslås en bestämmelse om att beslut om att utse en person till ett uppdrag inom polisreserven ska fattas av chefen för den polisinrättning vars distrikt saken gäller. Åtgärderna ska inte få överskrida vad som är nödvändigt för att trygga polisens resurser vid allvarliga störningar under normala förhållanden, under undantagsförhållanden eller vid försvarstillstånd. Således ska uppdraget och befogenheterna ställas i relation till vad som är nödvändigt för att trygga polisens resurser i den berörda situationen. Den som utses till polisreserven ska enligt förslaget kunna utses att utföra endast sådana uppdrag för vilken personen har tillräcklig utbildning med hänsyn till de befogenheter som förutsätts för uppdraget.

15 n §. Skyldigheter och ansvar för den som utsetts till polisreserven. Paragrafen är ny. I paragrafen föreslås en bestämmelse om att på den som utsetts till polisreserven och som utövar i 15 m § avsedda befogenheter tillämpas bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar. Bestämmelser om tystnadsplikt och tystnadsrätt finns i 7 kap. 1 och 3 § i polislagen. Bestämmelser om skadeståndsansvar finns i 8 kap. i polislagen och i skadeståndslagen (412/1974).

7.2 Lagen om Polisyrkeshögskolan

22 §. Behörighet för studier som leder till yrkeshögskoleexamen. Enligt 23 § i lagförslaget ska den som har avlagt grundexamen för polis eller tjänsteexamen för polismanskap enligt polisens gamla examenssystem utifrån provning vara behörig för studier som leder till högre yrkeshögskoleexamen utan att först behöva avlägga yrkeshögskoleexamen. Således är bestämmelsen i gällande 22 § om att tidigare tjänsteexamina för polis ger behörighet för studier som leder till yrkeshögskoleexamen onödig. Eftersom det dock fortfarande av lärarna vid Polisyrkeshögskolan ska krävas högskoleexamen, föreslås det att den behörighet för studier som leder till yrkeshögskoleexamen som avses i 22 § 1 mom. 3 eller 4 punkten begränsas till att gälla endast poliser som utnämns till lärare vid Polisyrkeshögskolan, vilka ska kunna avlägga yrkeshögskoleexamen inom polisbranschen. I praktiken kommer lärarna att beviljas studierätt utan urvals- och lämplighetsprov.

23 §. Behörighet för studier som leder till högre yrkeshögskoleexamen. I 1 punkten föreslås bestämmelser om den behörighet för studier som leder till högre yrkeshögskoleexamen som en lämplig yrkeshögskoleexamen eller högskoleexamen ger. Bestämmelsen preciseras så att som lämplig yrkeshögskoleexamen eller högskoleexamen ska betraktas en sådan examen som ger

behörighet för myndighetsuppgifter som gäller den inre säkerheten. Det föreslås att kravet på arbetserfarenhet ändras så att det motsvarar bestämmelsen i 25 § 3 mom. i yrkeshögskolelagen.

I 2 punkten föreslås en bestämmelse om behörighet för studier som leder till högre yrkeshögskoleexamen för personer som har minst tre års erfarenhet som polis. I regel har dessa personer avlagt grundexamen för polis eller tjänsteexamen för polismanskap, men de kan också ha behörighet som polis som förvärvats på något annat sätt. Behörighet för högre yrkeshögskoleexamen enligt denna punkt ska förutsätta att Polisyrkeshögskolan anser att sökanden har tillräckliga kunskaper och färdigheter för studierna. Avsikten är att de kunskaper och färdigheter som krävs för högre yrkeshögskoleexamen ska bedömas i ett urvals- och lämplighetsprov enligt 27 § i lagen om Polisyrkeshögskolan.

31 §. Studierätt. Paragrafen innehåller bestämmelser om studierätt. I 2 mom. föreslås en bestämmelse om maximitiden för studierna och om undantag från den. Det föreslås att till momentet fogas en ny 4 punkt med bestämmelser om att den tid som den studerande har varit frånvarande på grund av att den studerande utsetts till polisreserven inte ska räknas in i maximitiden.

Utgångspunkten för verksamheten i polisreserven är att verksamheten inom reserven ska betraktas som en del av den studerandes återstående studier. Verksamheten i polisreserven minskar således inte den totala tid som studierätten gäller.

7.3 Polislagen

10 §. Uniform. Det föreslås att 10 § 3 mom. ändras så att omnämmandet av kompletterande polispersonal stryks.

8 Bestämmelser på lägre nivå än lag

Polisförvaltningsförordningen

Enligt 16 § 2 mom. i polisförvaltningsförordningen (158/1996) kan en polisstuderande utnämnas till ett tjänsteförhållande för viss tid som yngre konstapel under den praktikperiod som ingår i studierna samt för sammanlagt högst ett år efter praktikperioden.

Det föreslås att till 16 § 2 mom. fogas en bestämmelse om att en polisstuderande kan utnämnas till ett tjänsteförhållande för viss tid som yngre konstapel i polisreserven.

Genom förordningsändringen gör man det möjligt att använda polisstuderande i polisreserven. Verksamheten i reserven ska räknas in i den praktik för polisstuderande som ingår i examen.

Statsrådets förordning om Polisyrkeshögskolan

Utbildning för reserven

I förordningen om Polisyrkeshögskolan (282/2014) föreslås en ny 5 a § med detaljerade mål för de studier som ska krävas av en studerande som utses till polisreserven. I enlighet med paragrafen ska i yrkeshögskoleexamen för polis ingå studier omfattande minst 45 studiepoäng som syftar till att ge den studerande praktiska grundläggande kunskaper och färdigheter för uppgifter vid polisreserven (utbildning för reserven).

Utbildningen för reserven ska enligt förslaget innehålla följande ämnesshelheter: 1) de grundläggande och mänskliga rättigheterna i polisens verksamhet, 2) polisens uppgifter och befogenheter, 3) uppgifterna och befogenheterna för en studerande som hör till polisreserven när det gäller avspärrning av platser och områden, identifiering, utförande av säkerhetsvisitation och säkerhetskontroll, gripande och avlägsnande av en person från en plats samt upptagande av signalement och registrering av personer, 4) användning av maktmedel samt nödvärn, 5) arbetarskydd och skyddsutrustning, 6) utbildning i användningen av sådana maktmedelsredskap som är tillåtna i reservens uppgifter, 7) användning av polisens kommunikationssystem och 8) framförande av polisfordon.

Visande av kunskaper i det andra inhemska språket i högskolestudier

I enlighet med 5 § 2 mom. i den gällande statsrådets förordning om Polisyrkeshögskolan är målet för grundstudierna för yrkeshögskoleexamen att ge den studerande sådana språkkunskaper som avses i 7 § i den förordningen. Enligt 7 § 1 mom. 1 punkten i förordningen ska en studerande i de studier som ingår i yrkeshögskoleexamen eller på något annat sätt visa att han eller hon har förvärvat sådana kunskaper i finska och svenska som enligt lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda (424/2003) inom ett tvåspråkigt tjänsteområde krävs för en tjänst som förutsätter högskoleexamen.

Efter att lagförslaget har antagits kan en person som inte har högskoleexamen eller yrkeshögskoleexamen beviljas studierätt för högre yrkeshögskoleexamen inom polisbranschen. Personer som avlagt grundexamen för polis eller tjänsteexamen för polismanskap och som antas som studerande till studier som leder till högre yrkeshögskoleexamen inom polisbranschen kommer inte längre att behöva komplettera ovannämnda examina för att avlägga yrkeshögskoleexamen inom polisbranschen. En del av dem som antas som studerande till studier som leder till högre yrkeshögskoleexamen inom polisbranschen har inte ett sådant intyg över visade kunskaper i finska eller svenska enligt statsrådets förordning om bedömning av kunskaper i finska och svenska inom statsförvaltningen (481/2003) som förutsätts i 7 § 1 mom. i statsrådets förordning om Polisyrkeshögskolan. Eftersom 5 § 2 mom. i den gällande statsrådets förordning om Polisyrkeshögskolan enligt bestämmelsens ordalydelse endast gäller visande av kunskaper i finska eller svenska i de studier som ingår i yrkeshögskoleexamen, är det nödvändigt att ändra 6 § 1 mom. 4 punkten och 7 § i förordningen så att bestämmelserna kompletteras med en bestämmelse om visande av kunskaper i finska eller svenska också i sådana studier som ingår i en högre yrkeshögskoleexamen inom polisbranschen.

Bestämmelserna i 7 § 1 mom. i statsrådets förordning om Polisyrkeshögskolan gäller inte sådana studerande som har fått sin skolutbildning på Åland och som med stöd av statsrådets förordning om den kunskap i finska som vid universitet och yrkeshögskolor krävs av åländska studerande (841/2000) har befriats från skyldigheten att visa kunskaper i finska.

9 Ikraftträdande

Lagförslagen avses träda i kraft den 1 september 2026.

10 Verkställighet och uppföljning

Polisstyrelsen följer i samarbete med polisenheterna förvaltningen av registret över polisreserven och svarar för den årliga utbildning för upprätthållande av färdigheterna i fråga om dem som finns i registret. Polisyrkeshögskolan inkluderar utbildningen för reserven i sin uppdaterade

läroplan. Polisenheterna rapporterar årligen till Polisstyrelsen om omständigheter som är centrala med tanke på den lägesbild som gäller reserven.

11 Förhållande till andra propositioner

11.1 Samband med andra propositioner

Propositionen har inget samband med andra propositioner.

11.2 Förhållande till budgetpropositionen

I samband med att polisreserven aktiveras fattas beslut om de anslag som behövs på sedvanligt sätt inom ramen för det beslutsfattande som gäller budgeten och planen för de offentliga finanserna.

12 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Polisreservens uppgifter, utbildning och befogenheter

Grundlagsutskottet har vid flera tillfällen bedömt den lagstiftning som gäller den privata säkerhetssektorn i förhållande till bestämmelserna om grundläggande fri- och rättigheter i grundlagen samt med hänsyn till 124 § i grundlagen (se till exempel GrUU 22/2014 rd, GrUU 13/2010 rd, GrUU 10/2006 rd, GrUU 20/2002 rd och GrUU 28/2001 rd). Utskottet har ansett att det är klart att väktares och ordningsvakters uppgifter som anknyter till att upprätthålla ordning och säkerhet är offentliga förvaltningsuppgifter enligt 124 § i grundlagen. Tjänster för upprätthållande av ordning och säkerhet kan enligt utskottet i sig behövas för att komplettera polisens och andra myndigheters verksamhet. Utskottet har samtidigt betonat att ansvaret för den allmänna ordningen och säkerheten ska höra till polisen och andra myndigheter, och därför bör ordningsvakter och väktare som är anställda hos bevakningsföretag bara ha en assisterande och kompletterande roll (GrUU 20/2002 rd, s. 2/II och GrUU 28/2001 rd, s. 5/I).

Enligt grundlagens 124 § är det förbjudet att ge andra än myndigheter uppgifter som innebär betydande utövning av offentlig makt. Som betydande utövning av offentlig makt betraktas t.ex. på självständig prövning baserad rätt att använda maktmedel eller att på något annat konkret sätt ingripa i en enskild persons grundläggande fri- och rättigheter (se till exempel GrUU 20/2002 rd, s. 3/I och RP 1/1998 rd). Utskottet har ansett det klart att grundlagen förhindrar privatisering av egentlig polisverksamhet (GrUU 20/2002 rd, s. 3/II och GrUU 28/2001 rd, s. 6/I och GrUU 72/2018 rd, s. 3).

Enligt grundlagsutskottets utlåtande (GrUU 45/2014 rd) innebär användningen av maktmedel alltid en allvarlig kränkning av den vederbörande personens personliga integritet, som är tryggad för alla genom 7 § 1 mom. i grundlagen. Makt och medel som behövs får inte användas utan stöd av lagen. Det måste således finnas tillräckligt exakta bestämmelser i lag om rätten att använda maktmedel och maktmedelsredskap (se till exempel GrUU 10/2006 rd, s. 4, GrUU 70/2002 rd, s. 5, GrUU 54/2001 rd, s. 5, GrUU 28/2001 rd, s. 4–5).

Försvarstillstånd och i beredskapslagen avsedda undantagsförhållanden är delvis sådana undantagsförhållanden som avses i 23 § i grundlagen, som gäller de grundläggande fri- och rättigheterna under undantagsförhållanden (se GrUU 6/2009 rd, GrUB 9/2010 rd). Bestämmelsen i 23 § i grundlagen tillåter inte att det lagstiftas om avvikelser från grundlagen

genom en vanlig lag annat än i fråga om undantag från bestämmelserna om de grundläggande fri- och rättigheterna (GrUU 6/2009 rd, s. 5/I).

De grundläggande fri- och rättigheterna, rättssäkerheten och kravet på god förvaltning kan i faktisk verksamhet tillgodoses om bestämmelserna generellt sett är exakta och i övrigt tillbörliga och om de involverade är lämpliga och behöriga för sin uppgift (GrUU 24/2001 rd, s. 4/II). Kravet på lämplig och adekvat utbildning accentueras särskilt i sådana fall där den faktiska förvaltningsverksamheten påverkar tillgodoseendet av de grundläggande rättigheterna eller när uppgifterna innefattar utövande av offentlig makt (t.ex. GrUU 27/2014 rd, s. 4/I).

Grundlagsutskottet ägnade i fråga om regeringens proposition RP 317/2018 rd även uppmärksamhet åt de föreslagna bestämmelserna om utbildning för reserven, och ansåg det nödvändigt att bestämmelserna om utbildningens innehåll och omfattning preciseras och att det i den grundläggande utbildningen för reservpoliser åtminstone ska ingå utbildningen för tillfälliga väktare inom den privata säkerhetsbranschen, vars innehåll regleras närmare genom förordning av inrikesministeriet (GrUU 72/2018 rd). Enligt grundlagsutskottet ska övriga delar av utbildningen härledas från examensstrukturen för yrkeshögskoleexamen för polis och omfatta de delområden som hänför sig till reservpolisers uppgifter och befattningsbeskrivning (GrUU 72/2018 rd).

De bestämmelser om systemet med kompletterande polispersonal som nu föreslås bli upphävd har tidigare bedömts med hänsyn till 124 § i grundlagen (GrUU 67/2010 rd, s. 6/I). Även den förfallna regeringspropositionen RP 137/2018 rd har bedömts med hänsyn till 124 § i grundlagen. Grundlagsutskottet ansåg att den i regeringens proposition RP 137/2018 rd avsedda reservpolisens fristående ställning i förhållande till polisen och de allmänt hållna behörighets- och utbildningskraven för reservpolispersonal innebar att det var fråga om ett system som klart var separat från polisen. Utskottet fäste dessutom uppmärksamhet vid att det inte går att ställa mindre krav på dessa personer när de som tjänstemän utövar offentlig makt än på andra än myndighetspersoner som utövar offentlig makt på det sätt som avses i grundlagens 124 § (GrUU 72/2018 rd, s. 2).

Enligt 2 § 3 mom. i grundlagen ska all utövning av offentlig makt bygga på lag. I all offentlig verksamhet ska lag noggrant iaktas. I 118 § i grundlagen föreskrivs det om ansvar för ämbetsåtgärder. Enligt paragrafens 1 mom. svarar en tjänsteman för att hans eller hennes ämbetsåtgärder är lagliga. Enligt 3 mom. i den paragrafen har var och en som har lidit rättskränkning eller skada till följd av en lagstridig åtgärd eller försummelse av en tjänsteman eller någon som sköter ett offentligt uppdrag, enligt vad som bestäms genom lag, rätt att yrka att denne döms till straff samt kräva skadestånd av det offentliga samfundet eller av tjänstemannen eller den som sköter det offentliga uppdraget. Tjänsteansvaret baserar sig i enlighet med det som sägs ovan på grundlagen. Skyddsobjektet för bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar är i sista hand rättsstatsprincipen, som uttrycks i 2 § 3 mom. i grundlagen och enligt vilken all utövning av offentlig makt ska bygga på lag och i all offentlig verksamhet ska lag noggrant iaktas.¹

I lagförslaget föreslås det att en polisreserv inrättas och kan aktiveras. Avsikten är att tröskeln för att kalla in polisreserven ska vara hög. Reserven ska användas för uppgifter enligt 1 kap. 1 § i polislagen i allvarliga störningssituationer under normala förhållanden, under

¹ Justitieministeriets publikationer 2024:2, Nuläget för och allmänna utvecklingsbehov i fråga om straffrättsligt tjänsteansvar (på finska, sammandrag på svenska).

undantagsförhållanden eller vid försvarstillstånd där det är nödvändigt att tillfälligt öka antalet poliser med polisbefogenheter för att trygga polisens resurser.

Definitioner av undantagsförhållanden och försvarstillstånd ingår i beredskapslagen och lagen om försvarstillstånd. I motiveringen till lagförslaget har det tagits in en öppen exempelförteckning över situationer där bestämmelsen kan tillämpas vid allvarliga störningssituationer under normala förhållanden (se GrUU 10/2025 rd). Sådana situationer ska enligt förslaget kunna uppkomma vid omfattande invandring, naturkatastrofer, allvarliga störningar som covid-19-pandemin eller andra liknande situationer som på ett betydande sätt hotar upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet eller samhällets vitala funktioner och där man bedömer att polisens befintliga resurser inte är tillräckliga. Avsikten är att beslut om aktivering och återkallande av reserven ska fattas av inrikesministern, eftersom avgöranden om aktivering och återkallande av polisreserven har en sådan samhällelig och ekonomisk räckvidd att de bör höra till ministrarnas beslutanderätt (12 § i lagen om statsrådet, 9 § i reglementet för statsrådet, 4 § i statsrådets förordning om inrikesministeriet och 37 och 38 § i inrikesministeriets förordning om inrikesministeriets arbetsordning).

Den polisreserv som avses i lagförslaget avses bestå av studerande som avlägger yrkeshögskoleexamen inom polisbranschen samt av personer med polisutbildning som inte arbetar som polis. Den senare persongruppen kommer att utgöras av pensionerade poliser, personer som fått polisutbildning men som arbetar hos polisen i någon annan anställning än en polistjänst samt av personer som tjänstgjort vid polisen men bytt arbete. Avsikten är att de som utses till polisreserven ska utnämnas till ett tjänsteförhållande för viss tid som polis. Bestämmelser om behörighetsvillkoren för den som utnämns till en polistjänst finns i 16 § i polisförvaltningsförordningen. Den som avlägger yrkeshögskoleexamen inom polisbranschen ska enligt förslaget utnämnas till ett tjänsteförhållande för viss tid som yngre konstapel. Bestämmelser om utnämning av en polisstuderande till tjänsteförhållande som yngre konstapel för att fullgöra praktik under studietiden finns i 16 § 2 mom. polisförvaltningsförordningen. Som bilaga till lagförslaget finns ett förslag till ändring av den förordningen som gör det möjligt att utse studerande till polisreserven. Bestämmelser om den behörighet som de polisstuderande som utses till reserven ska ha finns i 15 l § i lagförslaget. Verksamheten i reserven ska betraktas som en del av den praktik som en polisstuderande fullgör under studierna.

Förvaltningen av polisreserven kommer också att kräva att det utfärdas interna föreskrifter inom förvaltningsområdet. Avsikten är att Polisstyrelsen omedelbart efter det att den föreslagna lagändringen har trätt i kraft ska utfärda en föreskrift om inrättande, underhåll och aktivering av reserven. Föreskriften avses träda i kraft omedelbart efter ikraftträdandet av lagändringen. Föreskriften ska innehålla anvisningar om reservens sammansättning, uppgifter, utbildning och utrustning och om anställningsvillkor och behörighet. Dessutom ska det för aktiveringen och underhållet av reserven anvisas sådana personalresurser som behövs för att säkerställa att reserven är funktionsduglig. Polisreserven avses inte vara en från polisen fristående organisation, utan de som utnämns till tjänsteförhållanden för viss tid blir en del av polisens organisation.

Där ställningen för en person som har fått polisutbildning och som utses till polisreserven ska bedömas med hänsyn till 2 § 3 mom. och 118 § i grundlagen, ska i fråga om en person som avlägger yrkeshögskoleexamen för polis vid bedömningen också beaktas de krav som följer av 124 § i grundlagen. Dessa krav tillgodoses i lagförslaget genom bestämmelser om utbildning, befogenheter, utnämning och tjänsteansvar.

Lagförslaget innehåller i fråga om dem som avlägger yrkeshögskoleexamen inom polisbranschen och som utses till polisreserven sådana bestämmelser om utbildningens innehåll

och omfattning som följer av Polisyrkeshögskolans examensstruktur. Utbildningen omfattar helheter som avser grundläggande fri- och rättigheter och mänskliga rättigheter, polisens uppgifter och befogenheter samt grunderna för den operativa verksamheten. Utbildningen omfattar minst 45 studiepoäng, vilket motsvarar 1215 timmar. I lagförslaget ingår en förpliktelse att utfärda en förordning med bestämmelser som närmare preciserar utbildningens innehåll och omfattning. I det utkast till statsrådets förordning om Polisyrkeshögskolan som utgör bilaga till regeringspropositionen föreslås bestämmelser om innehållet i och omfattningen av utbildningskraven för dem som avlägger yrkeshögskoleexamen inom polisbranschen och som utses till polisreserven. Bestämmelserna kommer att träda ikraft efter ikraftträdandet av lagförslaget.

Den som utses till reserven kommer även att ges den utbildning avseende maktmedelsredskap och utbildning som är en förutsättning för användning av maktmedel som avses i inrikesministeriets förordning om polisens maktmedel och stoppande av fordon. I utbildningen ingår även årlig utbildning för att upprätthålla färdigheterna och årliga övningar i användningen av olika typer av skjutvapen och övriga maktmedelsredskap som avses i 10 § 2 mom. i statsrådets förordning om polisen, samt utbildning i användningen av fysiska maktmedel minst två gånger per år samt varje år ett nivåprov i användningen av de olika skjutvapentyper som avses i 10 § 2 mom. i den förordningen.

I fråga om polisstuderande kommer omfattningen av den utbildning avseende maktmedelsredskap och utbildning som är en förutsättning för användning av maktmedel att vara 1,5 studiepoäng, dvs. 40 timmar. Utbildningen för reserven i fråga om studerande som utses till reserven omfattar sammanlagt 45 studiepoäng, dvs. 1215 timmar. Utbildningen är betydligt mer omfattande än den utbildning som krävs i fråga om väktare (120 h), tillfälliga väktare (80 h) eller ordningsmän (40 h). Väktares utbildning i användning av skjutvapen omfattar 24 lärotimmar.

Lagförslaget innehåller en uttrycklig bestämmelse om organiseringsansvaret i fråga om utbildningen, enligt vilken Polisstyrelsen ska se till att de som utses till reserven har aktuell kompetens och att kompetensen upprätthålls. De som hör till reserven ska ges introduktion i arbetet i enlighet med det uppdrag de ålagts. För introduktionen ska svara närmaste chefen på den plats där polisreserven placerats ut.

Den som är utsedd till polisreserven kommer att ha samma befogenheter både vid allvarliga störningssituationer under normala förhållanden, under undantagsförhållanden och vid försvarstillstånd, och befogenheterna anknyter till utförandet av uppgifter enligt 1 kap. 1 § i polislagen. Enligt förslaget utövar den som utsetts till polisreserven polisbefogenheter, om vilka det föreskrivs i 2 och 3 kap. i polislagen. I fråga om den som avlägger yrkeshögskoleexamen för polis och som utsetts till polisreserven ska polisbefogenheterna enligt förslaget utövas under direkt tillsyn och ledning i realtid av en polis som innehar en ordinarie tjänst. Att befogenheten binds till arbete under direkt tillsyn och ledning i realtid av en polis i en ordinarie tjänst är en modell som redan nu tillämpas i fråga om polisstuderande som fullgör praktik.

Bestämmelser om rätten för en person som utsetts till polisreserven att använda maktmedel föreslås i 2 kap. 17–20 § i polislagen. Maktmedelsredskap som ska vara tillåtna för en person som utsetts till polisreserven är enligt förslaget skjutvapen som avses i 2 § i skjutvapenlagen (1/1998) och i 11 § i den lagen avsedd gasspray, samt handbojor, högst 70 cm långa batonger och teleskopbatonger. En person som utsetts till polisreserven ska få föras med personligt tjänstevapen endast när de förutsättningar som anges i 4 § i inrikesministeriets förordning om polisens maktmedel och stoppande av fordon är uppfyllda. De tillåtna maktmedelsredskapen motsvarar de maktmedelsredskap som är tillåtna för väktare (18 § i lagen om privata

säkerhetstjänster). Hos väktare är rätten att inneha och använda skjutvapen bunden till uppdraget (livvaks- eller värdetransportuppdrag och bevakning av ett bevakningsområde som är viktigt med tanke på ett betydande allmänt intresse) och till ett nödvändighetskriterium.

Polisens användning av maktmedel är föremål för styrning, och i synnerhet användningen av vapen är strikt normerad (2 kap. 19 § i polislagen). Enligt polisens gällande anvisningar ska beslut om vapenhot och avlossande av skott fattas av en polisman som hör till befälet, om detta är möjligt med beaktande av hur brådskande situationen är. Enligt 2 kap. 19 § i polislagen får skjutvapen användas endast när det är fråga om att stoppa en persons verksamhet som orsakar direkt och allvarlig fara för någon annans liv eller hälsa och det inte finns något lindrigare sätt att stoppa verksamheten. Skjutvapen får dessutom användas i brådskande och viktiga uppdrag för att avlägsna föremål, djur eller motsvarande hinder. Skjutvapen får inte användas för att skingra folksamlingar, om det inte i vapnen används gaspatroner eller andra motsvarande projektiler i enlighet med särskilda föreskrifter.

I förslaget ställs det flera villkor beträffande utseende av en person till polisreserven. Beslut om att utse en person till ett uppdrag inom polisreserven ska fattas av chefen för den polisinrättning vars distrikt saken gäller. Det föreslås ett särskilt förbud enligt vilket åtgärderna inte får överskrida vad som är nödvändigt för att trygga polisens resurser vid allvarliga störningssituationer under normala förhållanden, under undantagsförhållanden eller vid försvarstillstånd. Vidare ska det förutsätta det att personen utses till polisreserven endast för att utföra ett sådant uppdrag för vilken personen har tillräcklig utbildning med hänsyn till de befogenheter som uppdraget kräver.

Lagförslaget innehåller också en bestämmelse om straffrättsligt tjänsteansvar för den som utsetts till polisreserven.

Registret över polisreserven

Skyddet för personuppgifter ingår i det skydd för privatlivet som tryggas i 10 § 1 mom. i grundlagen. Bestämmelser om skydd för personuppgifter ska utfärdas genom lag. Enligt grundlagsutskottets etablerade praxis begränsas lagstiftarens handlingsutrymme också av att skyddet av personuppgifter delvis omfattas av det skydd för privatlivet som tryggas i samma moment. Lagstiftaren ska trygga rättigheten på ett sätt som kan anses godtagbart med tanke på det samlade systemet med grundläggande fri- och rättigheter. Enligt grundlagsutskottets etablerade praxis är viktiga regleringsobjekt när det gäller skyddet av personuppgifter åtminstone registreringens syfte, innehållet i de registrerade personuppgifterna, tillåtna användningsändamål liksom även möjligheterna att lämna ut uppgifter samt bevarandetiden för dem i personregistret och den registrerades rättsskydd (t.ex. GrUU 31/2017 rd, GrUU 13/2016 rd). Kravet på att bestämmelserna ska utfärdas genom lag sträcker sig även till möjligheten att lämna ut personuppgifter genom en teknisk anslutning. Det måste dessutom genom lag föreskrivas om möjligheten att samköra registeruppgifter (GrUU 17/2007 rd och GrUU 30/2005 rd). Regleringen av dessa omständigheter på lagnivå ska dessutom vara heltäckande, exakt och noggrant avgränsad.

I sin senaste utlåtandepaxis har grundlagsutskottet ansett att kraven på räckvidd för, exakthet hos och noggrann avgränsning av bestämmelser om skyddet av personuppgifter även kan uppfyllas genom en ändamålsenligt beredd allmän unionsförordning eller genom en allmän nationell lag (GrUU 14/2018 rd och utlåtanden som nämns där). Enligt utskottets uppfattning motsvarar bestämmelserna i den allmänna dataskyddsförordningen, vederbörligt tolkade och tillämpade, även nivån på skyddet av personuppgifter som fastställs enligt Europeiska

konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna. Tillgodoseendet av skyddet för personuppgifter ska enligt utskottet i framtiden i första hand garanteras med stöd av dataskyddsförordningen och dataskyddslagen. I det sammanhanget bör man undvika nationell speciallagstiftning, som bör reserveras för situationer då den är dels tillåten enligt dataskyddsförordningen, dels nödvändig för att tillgodose skyddet för personuppgifter (GrUU 14/2018 rd, GrUU 2/2018 rd).

Grundlagsutskottet ser det som klart att behovet av speciallagstiftning i enlighet med det riskbaserade synsätt som också krävs i dataskyddsförordningen måste bedömas utifrån de hot och risker som behandlingen av personuppgifter orsakar. Ju större risk behandlingen orsakar för en fysisk persons rättigheter och friheter, desto mer detaljerat och välgrundat måste regelverket vara. Denna omständighet är av särskild betydelse när det gäller behandling av känsliga uppgifter. Bestämmelserna om behandling av känsliga uppgifter bör enligt grundlagsutskottet även efter dataskyddsreformen analyseras också utifrån praxisen för tidigare bestämmelser på lagnivå i den utsträckning dataskyddsförordningen tillåter. Det bör finnas exakta och noga avgränsade bestämmelser om att det är tillåtet att behandla känsliga uppgifter bara om det är absolut nödvändigt. (Se t.ex. GrUU 51/2018 rd, GrUU 3/2017 rd och GrUU 14/2018 rd).

Dataskyddsförordningens riskbaserade infallsvinkel innebär enligt grundlagsutskottet att det är möjligt att införa detaljerad och exakt nationell lagstiftning också när behandlingen av uppgifterna utgör en särskild risk på andra grunder än de som anges i artikel 9 och 10 i dataskyddsförordningen. Den nationella lagstiftningen ska också då vara förenlig med artikel 6 i förordningen (GrUU 15/2018 rd). Grundlagsutskottet har särskilt velat lyfta fram behovet av reglering i de fall där personuppgifterna behandlas av en myndighet (GrUU 14/2018 rd).

I lagförslaget har man bedömt att det är nödvändigt att förtydliga vilka kategorier av personuppgifter som ska registreras och förtydliga syftet med behandlingen. Enligt förslaget ska Polisstyrelsen vara personuppgiftsansvarig. Polisinrättningarna ska under tillsyn av Polisstyrelsen och i enlighet med Polisstyrelsens anvisningar svara för förandet av registret över polisreserven. I registret kommer man inte att behandla uppgifter som hör till särskilda kategorier av personuppgifter. Det har ansetts nödvändigt att som en skyddsåtgärd föreskriva om den registrerades samtycke. Den registrerades samtycke ska således krävas för intagningen i polisreserven och för behandlingen av personuppgifter i registret. Om samtycket återtas ska personuppgifterna omedelbart raderas ur registret. Avsikten är att samtyckets giltighet ska kontrolleras årligen.

På de grunder som anges ovan kan lagförslagen behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag**om ändring av 15 § i polisförvaltningslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i polisförvaltningslagen (110/1992) 15 b §, sådan den lyder i lagarna 873/2011 och 740/2018, och
fogas till lagen nya 15 k–15 n § som följer:

15 k §

Polisreserv

Polisen har en reserv som består av studerande som avlägger yrkeshögskoleexamen inom polisbranschen och av personer med polisutbildning som inte arbetar som polis.

Polisreserven kan aktiveras vid allvarliga störningssituationer under normala förhållanden, under undantagsförhållanden enligt beredskapslagen (1552/2011) eller vid försvarstillstånd enligt lagen om försvarstillstånd (1083/1991) för att trygga polisens resurser i alla situationer. Inrikesministern fattar beslut om aktivering och återkallande av reserven.

Med allvarliga störningssituationer under normala förhållanden avses sådana exceptionella och tillfälliga situationer där det inte är möjligt att upprätthålla allmän ordning och säkerhet med polisens befintliga resurser.

För förvaltningen av reserven ska polisen ska föra ett register. Polisstyrelsen är personuppgiftsansvarig. I registret ska i fråga om dem som hör till polisreserven antecknas namn, en personbeteckning som behövs för att specificera personen, kontaktuppgifter samt uppgift om personens yrkesmässiga specialkompetens. För anteckning av en person i registret över polisreserven krävs personens samtycke. Samtyckets giltighet ska kontrolleras årligen.

15 l §

Utbildning och behörighet för polisreserven

Till polisreserven kan utses den som har avlagt yrkeshögskoleexamen inom polisbranschen enligt 24 § i lagen om Polisyrkeshögskolan (1164/2013) eller grundexamen för polis eller tjänsteexamen för polismanskap enligt tidigare gällande lagstiftning eller som i studier som ingår i yrkeshögskoleexamen inom polisbranschen har avlagt helheter som avser grundläggande och mänskliga rättigheter, polisens uppgifter och befogenheter samt grunderna för den operativa verksamheten. Utbildningens omfattning är minst 45 studiepoäng.

Närmare bestämmelser om innehållet i och omfattningen av utbildningskraven för dem som avlägger yrkeshögskoleexamen inom polisbranschen och som utses till polisreserven utfärdas i statsrådets förordning om Polisyrkeshögskolan (282/2014).

Den som utses till polisreserven ska ha genomgått den utbildning avseende maktmedelsredskap och utbildning som är en förutsättning för användning av maktmedel som avses i inrikesministeriets förordning om polisens maktmedel och stoppande av fordon (245/2015).

Polisstyrelsen ska se till att de som utses till reserven har aktuell kompetens och att kompetensen upprätthålls.

Bestämmelser om behörighetsvillkoren för den som utnämns till en tjänst vid polisen finns i 16 § i polisförvaltningsförordningen (158/1996).

15 m §

Polisreservens uppgifter och befogenheter

Den som har utsetts till polisreserven utövar polisbefogenheter vid allvarliga störningssituationer under normala förhållanden, under undantagsförhållanden samt vid försvarstillstånd för att utföra uppgifter enligt 1 kap. 1 § i polislagen. I fråga om den som avlägger yrkeshögskoleexamen för polis ska polisbefogenheterna utövas under direkt tillsyn och ledning i realtid av en polis som innehar en ordinarie tjänst.

Bestämmelser om rätten för en person som utsetts till polisreserven att använda maktmedel finns i 2 kap. 17–20 § i polislagen. Maktmedelsredskap som är tillåtna för en person som utsetts till polisreserven är skjutvapen som avses i 2 § i skjutvapenlagen (1/1998) och i 11 § i den lagen avsedd gasspray, samt handbojor, högst 70 cm långa batonger och teleskopbatonger.

Beslut om att förordna en person till ett uppdrag inom polisreserven fattas av chefen för den polisinrättning vars distrikt saken gäller. Åtgärderna får inte överskrida vad som är nödvändigt för att trygga polisens resurser vid allvarliga störningssituationer under normala förhållanden, under undantagsförhållanden eller vid försvarstillstånd. Personen kan utses till polisreserven endast för att utföra sådana uppdrag för vilken personen har tillräcklig utbildning med hänsyn till de befogenheter som uppdraget kräver.

15 n §

Skyldigheter och ansvar för den som utsetts till polisreserven

På den som utsetts till polisreserven och som utövar i 15 m § avsedda befogenheter tillämpas bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar. Bestämmelser om tystnadsplikt och tystnadsrätt för den som utsetts till polisreserven finns i 7 kap. 1 och 3 § i polislagen och bestämmelser om en sådan persons eventuella skadeståndsansvar finns i 8 kap. i polislagen samt i skadeståndslagen (412/1974).

Denna lag träder i kraft den 20 .

2.

Lag

om ändring av lagen om Polisyreshögskolan

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om Polisyreshögskolan (1164/2013) 22 § 1 mom. 3 punkten och 23 §, samt
fogas till 31 § 2 mom. en ny 4 punkt som följer:

22 §

Behörighet för studier som leder till yrkeshögskoleexamen

Till studier som leder till yrkeshögskoleexamen kan som studerande antas den som har avlagt
eller fullgjort

3) grundexamen för polis eller tjänsteexamen för polismanskap enligt tidigare bestämmelser
och som har utnämnts till lärare vid Polisyreshögskolan tills vidare eller för minst två år, eller

23 §

Behörighet för studier som leder till högre yrkeshögskoleexamen

Till studier som leder till högre yrkeshögskoleexamen kan som studerande antas den som

1) har avlagt en yrkeshögskoleexamen eller högskoleexamen som lämpar sig för
myndighetsuppgifter som gäller den inre säkerheten och som har minst två års arbetserfarenhet
av en myndighetsuppgift som gäller den inre säkerheten som motsvarar examen, eller

2) har minst tre års arbetserfarenhet som polis i Finland och som Polisyreshögskolan annars
anser ha tillräckliga kunskaper och färdigheter för studierna.

31 §

Studierätt

En heltidsstuderande ska slutföra de studier som avses i 1 mom. inom en tid som är högst ett
år längre än den tid som motsvarar studiernas omfattning. I denna maximitid räknas inte in den
tid som den studerande har varit frånvarande

2) på grund av avbrott i studierna,

3) på grund av avstängning för viss tid, eller

4) på grund av att den studerande utsetts till polisreserven.

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag

om ändring av 1 kap. 10 § i polislagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i polislagen (872/2011) 1 kap. 10 § 3 mom. som följer:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

10 §

Uniform

Polisuniform och polisiära beklädnadsartiklar får inte användas av andra än polismän. Ingen får heller använda en dräkt eller beklädnadsartikel som på ett förvillande sätt påminner om en sådan uniform eller beklädnadsartikel så att användaren kan förväxlas med en polisman. Vad som föreskrivs ovan i detta moment gäller dock inte i 1 mom. nämnda överväktares eller väktares rätt att använda föreskrivna uniformer eller beklädnadsartiklar.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 20xx

Statsminister

Förnamn Efternamn

..minister Förnamn Efternamn

1.

Lag

om ändring av 15 § i polisförvaltningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i polisförvaltningslagen (110/1992) 15 b §, sådan den lyder i lagarna 873/2011 och 740/2018, och
fogas till lagen nya 15 k–15 n § som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

15 b §

(upphävs)

Komplettering av polispersonalen

Statsrådet kan besluta att polisens personal ska kompletteras med särskild kompletterande polispersonal, när sådan behövs med hänsyn till statens säkerhet eller exceptionella förhållanden.

Till den kompletterande polispersonalen kan inkallas en person som till sina personliga egenskaper lämpar sig för uppgiften och som genom ett avtal med chefen för polisdistriktet förbinder sig att sköta uppgiften.

I fråga om rätten att använda maktmedel gäller 2 kap. 17 § 3 mom. i polislagen.

Den som hör till den kompletterande polispersonalen kan placeras som ordningsvakt enligt 26 § 1 mom. I punkten i lagen om privata säkerhetstjänster (1085/2015) vid tillfällena som har samband med utbildningen av kompletterande polispersonal och kan förordnas att vid ett sådant tillfälle reglera trafiken så som avses i 65 § i vägtrafiklagen (729/2018).

I fråga om den kompletterande polispersonalens uppgifter, utrustning, utbildning och inkallande samt avtalsvillkor föreskrivs genom förordning av statsrådet.

Gällande lydelse

(ny)

Föreslagen lydelse

15 k §

Polisreserv

Polisen har en reserv som består av studerande som avlägger yrkeshögskoleexamen inom polisbranschen och av personer med polisutbildning som inte arbetar som polis.

Polisreserven kan aktiveras vid allvarliga störningssituationer under normala förhållanden, under undantagsförhållanden enligt beredskapslagen (1552/2011) eller vid försvarstillstånd enligt lagen om försvarstillstånd (1083/1991) för att trygga polisens resurser i alla situationer. Inrikesministern fattar beslut om aktivering och återkallande av reserven.

Med allvarliga störningssituationer under normala förhållanden avses sådana exceptionella och tillfälliga situationer där det inte är möjligt att upprätthålla allmän ordning och säkerhet med polisens befintliga resurser.

För förvaltningen av reserven ska polisen ska föra ett register. Polisstyrelsen är personuppgiftsansvarig. I registret ska i fråga om dem som hör till polisreserven antecknas namn, en personbeteckning som behövs för att specificera personen, kontaktuppgifter samt uppgift om personens yrkesmässiga specialkompetens. För anteckning av en person i registret över polisreserven krävs personens samtycke. Samtyckets giltighet ska kontrolleras årligen.

(ny)

15 l §

Utbildning och behörighet för polisreserven

Till polisreserven kan utses den som har avlagt yrkeshögskoleexamen inom polisbranschen enligt 24 § i lagen om Polisyrkeshögskolan (1164/2013) eller grundexamen för polis eller tjänsteexamen för polismanskap enligt tidigare gällande lagstiftning eller som i studier som ingår i yrkeshögskoleexamen inom polisbranschen har avlagt helheter som avser grundläggande

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

och mänskliga rättigheter, polisens uppgifter och befogenheter samt grunderna för den operativa verksamheten. Utbildningens omfattning är minst 45 studiepoäng.

Närmare bestämmelser om innehållet i och omfattningen av utbildningskraven för dem som avlägger yrkeshögskoleexamen inom polisbranschen och som utses till polisreserven utfärdas i statsrådets förordning om Polisyrkeshögskolan (282/2014).

Den som utses till polisreserven ska ha genomgått den utbildning avseende maktmedelsredskap och utbildning som är en förutsättning för användning av maktmedel som avses i inrikesministeriets förordning om polisens maktmedel och stoppande av fordon (245/2015).

Polisstyrelsen ska se till att de som utses till reserven har aktuell kompetens och att kompetensen upprätthålls.

Bestämmelser om behörighetsvillkoren för den som utnämns till en tjänst vid polisen finns i 16 § i polisförvaltningsförordningen (158/1996).

(ny)

15 m §

Polisreservens uppgifter och befogenheter

Den som har utsetts till polisreserven utövar polisbefogenheter vid allvarliga störningssituationer under normala förhållanden, under undantagsförhållanden samt vid försvarstillstånd för att utföra uppgifter enligt 1 kap. 1 § i polislagen. I fråga om den som avlägger yrkeshögskoleexamen för polis ska polisbefogenheterna utövas under direkt tillsyn och ledning i realtid av en polis som innehar en ordinarie tjänst.

Bestämmelser om rätten för en person som utsetts till polisreserven att använda maktmedel finns i 2 kap. 17–20 § i polislagen. Maktmedelsredskap som är tillåtna för en person som utsetts till polisreserven är skjutvapen som avses i 2 § i skjutvapenlagen (1/1998) och i 11 § i den lagen avsedd gasspray, samt handbojor, högst 70 cm långa batonger och teleskopbatonger.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Beslut om att förordna en person till ett uppdrag inom polisreserven fattas av chefen för den polisinrättning vars distrikt saken gäller. Åtgärderna får inte överskrida vad som är nödvändigt för att trygga polisens resurser vid allvarliga störningssituationer under normala förhållanden, under undantagsförhållanden eller vid försvarstillstånd. Personen kan utses till polisreserven endast för att utföra sådana uppdrag för vilken personen har tillräcklig utbildning med hänsyn till de befogenheter som uppdraget kräver.

(ny)

15 n §

Skyldigheter och ansvar för den som utsetts till polisreserven

På den som utsetts till polisreserven och som utövar i 15 m § avsedda befogenheter tillämpas bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar. Bestämmelser om tystnadsplikt och tystnadsrätt för den som utsetts till polisreserven finns i 7 kap. 1 och 3 § i polislagen och bestämmelser om en sådan persons eventuella skadeståndsansvar finns i 8 kap. i polislagen samt i skadeståndslagen (412/1974).

Denna lag träder i kraft den 20 .

2.

Lag**om ändring av lagen om Polisyrkeshögskolan**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om Polisyrkeshögskolan (1164/2013) 22 § 1 mom. 3 punkten och 23 §, samt
fogas till 31 § 2 mom. en ny 4 punkt som följer:

Gällande lydelse

22 §

*Behörighet för studier som leder till yrkes-
högskoleexamen*

Till studier som leder till yrkeshögskoleexamen kan som studerande antas den som har avlagt eller fullgjort

3) tjänsteexamen för polisbefäl, polisunderbefälsexamen, tjänsteexamen för polisunderbefäl, grundexamen för polis eller tjänsteexamen för polismanskap enligt tidigare bestämmelser, eller

23 §

*Behörighet för studier som leder till högre
yrkeshögskoleexamen*

Till studier som leder till högre yrkeshögskoleexamen kan som studerande antas den som har avlagt en lämplig yrkeshögskoleexamen eller *en annan lämplig* högskoleexamen och som har minst tre års arbetserfarenhet inom branschen i fråga efter det att examen avlades. För dem som har avlagt tjänsteexamen för polisbefäl, polisunderbefälsexamen, tjänsteexamen för polisunderbefäl, grundexamen för polis eller tjänsteexamen för polismanskap och som därefter avlagt lämplig högskoleexamen, kan som arbetserfarenhet godkännas arbetserfarenhet i uppgifter som motsvarar examen under tiden efter det att examen inom polisbranschen avlades.

Föreslagen lydelse

22 §

*Behörighet för studier som leder till
yrkeshögskoleexamen*

Till studier som leder till yrkeshögskoleexamen kan som studerande antas den som har avlagt eller fullgjort

3) grundexamen för polis eller tjänsteexamen för polismanskap enligt tidigare bestämmelser *och som har utnämnts till lärare vid Polisyrkeshögskolan tills vidare eller för minst två år, eller*

23 §

*Behörighet för studier som leder till högre
yrkeshögskoleexamen*

Till studier som leder till högre yrkeshögskoleexamen kan som studerande antas den som

1) har avlagt en yrkeshögskoleexamen eller högskoleexamen som *lämpar sig för myndighetsuppgifter som gäller den inre säkerheten* och som har minst två års arbetserfarenhet av en myndighetsuppgift som gäller den *inre säkerheten som motsvarar examen, eller*

2) *har minst tre års arbetserfarenhet som polis i Finland och som Polisyrkeshögskolan annars anser ha tillräckliga kunskaper och färdigheter för studierna.*

Gällande lydelse

31 §

Studierätt

En heltidsstuderande ska slutföra de studier som avses i 1 mom. inom en tid som är högst ett år längre än den tid som motsvarar studiernas omfattning. I denna maximitid räknas inte in den tid som den studerande har varit frånvarande

- 2) på grund av avbrott i studierna, *eller*
3) på grund av avstängning för viss tid.

Föreslagen lydelse

31 §

Studierätt

En heltidsstuderande ska slutföra de studier som avses i 1 mom. inom en tid som är högst ett år längre än den tid som motsvarar studiernas omfattning. I denna maximitid räknas inte in den tid som den studerande har varit frånvarande

- 2) på grund av avbrott i studierna,
3) på grund av avstängning för viss tid, *eller*
4) *på grund av att den studerande utsetts till polisreserven.*

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag

om ändring av 1 kap. 10 § i polislagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i polislagen (872/2011) 1 kap. 10 § 3 mom. som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

1 kap.

Allmänna bestämmelser

Allmänna bestämmelser

10 §

10 §

Uniform

Uniform

Polisuniform och polisiära beklädnadsartiklar får inte användas av andra än polismän. Ingen får heller använda en dräkt eller beklädnadsartikel som på ett förvillande sätt påminner om en sådan uniform eller beklädnadsartikel så att användaren kan förväxlas med en polisman. Vad som föreskrivs ovan i detta moment gäller dock inte i 1 mom. nämnda övervåktares eller våktares *eller kompletterande polispersonals* rätt att använda föreskrivna uniformer eller beklädnadsartiklar.

Polisuniform och polisiära beklädnadsartiklar får inte användas av andra än polismän. Ingen får heller använda en dräkt eller beklädnadsartikel som på ett förvillande sätt påminner om en sådan uniform eller beklädnadsartikel så att användaren kan förväxlas med en polisman. Vad som föreskrivs ovan i detta moment gäller dock inte i 1 mom. nämnda övervåktares eller våktares rätt att använda föreskrivna uniformer eller beklädnadsartiklar.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Statsrådets förordning

om ändring av statsrådets förordning om Polisyreshögskolan

I enlighet med statsrådets beslut
ändras i statsrådets förordning om Polisyreshögskolan (282/2014) 6 § 1 mom. 4 punkten och
7 § 1 mom. samt
fogas till förordningen en ny 5 a § som följer:

5 a §

Målsättning för de studier som krävs för polisreserven

Omfattningen av den utbildning som avses i 15 l § 1 mom. i polisförvaltningslagen (110/1992) är 45 studiepoäng och utbildningen ska innehålla följande ämnesshelheter:

- 1) de grundläggande och mänskliga rättigheterna i polisens verksamhet,
- 2) polisens uppgifter och befogenheter,
- 3) uppgifterna och befogenheterna för en studerande som hör till polisreserven när det gäller avspärrning av platser och områden, identifiering, utförande av säkerhetsvisitation och säkerhetskontroll, gripande och avlägsnande av en person från en plats samt upptagande av signalement och registrering av personer,
- 4) användning av maktmedel samt nödvärn,
- 5) arbetarskydd och skyddsutrustning,
- 6) användning av fysiska maktmedel,
- 7) utbildning i användningen av sådana maktmedelsredskap som är tillåtna i reservens uppdrag,
- 8) användning av polisens kommunikationssystem,
- 9) framförande av polisfordon.

6 §

Målsättning för de studier som leder till högre yrkeshögskoleexamen

Den allmänna målsättningen för de studier som leder till högre yrkeshögskoleexamen är att ge den studerande

-
- 4) sådana goda kommunikativa färdigheter samt i 7 § avsedda språkkunskaper som krävs i arbetslivet,
-

7 §

Språkkunskaper

Den studerande ska i de studier som ingår i yrkeshögskoleexamen eller högre yrkeshögskoleexamen eller på något annat sätt visa att han eller hon har förvärvat

1) sådana kunskaper i finska och svenska som enligt lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda (424/2003) inom ett tvåspråkigt tjänsteområde krävs för en tjänst som förutsätter högskoleexamen och som behövs med tanke på yrkesutövningen och utvecklingen i yrket,

2) sådana skriftliga och muntliga kunskaper i ett eller två främmande språk som behövs för yrkesutövningen och utvecklingen i yrket.

Denna förordning träder i kraft den 20 .

Statsrådets förordning

om ändring av 16 § i polisförvaltningsförordningen

I enlighet med statsrådets beslut
ändras i polisförvaltningsförordningen (158/1996) 16 § 2 mom., sådant det lyder i förordning 105/2017, som följer:

16 §

En studerande som deltar i sådan utbildning som avses i 24 § i lagen om Polisyrkeshögskolan kan utnämnas till ett tjänsteförhållande för viss tid som yngre konstapel i polisreserven, under den praktikperiod som ingår i studierna samt för sammanlagt högst ett år efter praktikperioden. En studerande som avlägger specialiseringsstudier för polisunderbefäl vid Polisyrkeshögskolan kan utnämnas till ett tjänsteförhållande för viss tid som överkonstapel, kriminalöverkonstapel eller överdetektiv i samband med studierna. En studerande som deltar i sådan utbildning enligt nämnda paragraf som leder till högre yrkeshögskoleexamen kan utnämnas till ett tjänsteförhållande för viss tid som kommissarie, kriminalkommissarie eller inspektör i samband med studierna.

Denna förordning träder i kraft den 20 .